

Mogućnosti primjene modela policije u zajednici u prevenciji radikalizacije u Hrvatskoj

---

Hrupelj, Matej

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Department of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Hrvatski studiji**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:987969>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-07**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
HRVATSKI STUDIJI

MATEJ HRUPELJ

**MOGUĆNOSTI
PRIMJENE MODELA
POLICIJE U ZAJEDNICI
U PREVENCIJI
RADIKALIZACIJE
U HRVATSKOJ**

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2019.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
HRVATSKI STUDIJI
ODSJEK ZA SOCIOLOGIJU

MATEJ HRUPELJ

**MOGUĆNOSTI
PRIMJENE MODELA
POLICIJE U ZAJEDNICI
U PREVENCIJI
RADIKALIZACIJE
U HRVATSKOJ**

DIPLOMSKI RAD

Mentorica: izv. prof. dr. sc. Irena Cajner Mraović

Zagreb, 2019.

Sadržaj

1. UVOD	2
2. PROCESI RADIKALIZACIJE I EKSTREMIZACIJE	3
2.1. Povijesni korijeni radikalizacije	3
2.2. Ekstremizam	5
2.3. Rizični čimbenici pojave radikalizacije i terorizma	9
2.3.1. <i>Analitičke razine procesa radikalizacije</i>	11
2.4. Moguće prijetnje hrvatskoj nacionalnoj sigurnosti radikalizacijom državljana Bosne i Hercegovine	13
2.4.1. <i>Radikalizacija državljana Bosne i Hercegovine</i>	15
3. MODEL POLICIJE U ZAJEDNICI	17
3.1. Koncept modela Policija u zajednici	18
3.2. Program policijske patrole u zajednici	20
3.3. Socijalno kohezivni model policije u zajednici	22
3.4. Kontakt policajac	24
4. METODE	25
4.1. Cilj istraživanja	25
4.2. Hipoteze	26
4.3. Uzorak ispitanika	26
4.4. Uzorak varijabli	26
4.5. Metode prikupljanja podataka	27
4.6. Metoda obrade podataka	27
5. REZULTATI	28
5.1. Deskriptivni rezultati	28
5.2. Povezanost mjere u kojoj policija u lokalnoj zajednici može spriječiti pojavu radikalizacije i čimbenika koji utječu na njenu pojavu	30
6. RASPRAVA	31
7. ZAKLJUČAK	37
8. POPIS KORIŠTENIH IZVORA	41
9. SAŽETAK	43
10. SUMMARY	44
11. PRILOZI	45
11.1. Upitnik	45

1. UVOD

Proces radikalizacije sve više rezultira različitim oblicima nasilnog ekstremizma i predstavlja ozbiljnu sigurnosnu prijetnju čijim su se suzbijanjem tradicionalno bavile sigurnosno-obavještajne službe. Tradicionalno, ova zadaća osiguravanja nacionalne sigurnosti pripadala je sigurnosno-obavještajnim službama. U novije vrijeme ključnu ulogu u preventivnom i proaktivnom pristupu suzbijanja procesa radikalizacije i ekstremizma ima policija, odnosno model policije u zajednici koji pridonosi umreženosti policije i socijalnoj koheziji zajednice. Pri tome je od ključne važnosti suradnja policije i svih relevantnih društvenih subjekata kao što su tijela lokalne uprave, ustanove nadležne za odgoj i obrazovanje, zdravstvo, socijalna skrb, mediji, te nevladine udruge.

Kako bi model policije u zajednici bio efikasan u implementaciji, potrebno je odrediti kooperativne institucije i na koji način one mogu pridonijeti uspješnim zadaćama u očuvanju nacionalne sigurnosti i prevencije radikalizacije u Hrvatskoj. U slučaju nacionalne sigurnosti i prevencije radikalizacije ključno je djelovati na lokalnoj razini unutar zajednice. U policijskim organizacijama povećava se broj civilnih zaposlenika što povećava ukupnu snagu policije. Policajci na terenu su oni koji svakodnevno komuniciraju s javnosti i koji su direktno upleteni u očuvanje sigurnosti ljudi i pridržavanje zakona kao i protoka informacija ključnih za prevenciju radikalizacije.

Dosadašnja brojna istraživanja radikalizacije i ekstremizacije imala su primarni fokus na proučavanje terorizma i samim time ovi procesi su imali periferno značenje. Kao odgovor na rastuće prijetnje terorizma istraživanja su bila usmjerena na borbu protiv terorizma, odnosno reaktivni pristup nadležnih institucija, policije i državnih aktera, te samim time rizični čimbenici kao i sami procesi radikalizacije i ekstremizacije nisu bili podložni preventivnom razmatranju. No, radi suzbijanja terorističkog naselja, preventivni modeli i proaktivni pristupi dolaze sve više u glavni fokus istraživanja

Ovaj rad ističe se jedinstvenim empirijskim uvidom u mogućnosti primjene modela policije u zajednici i praktičnim implikacijama prevencije radikalizacije u Hrvatskoj.

2. PROCESI RADIKALIZACIJE I EKSTREMIZACIJE

Pojam radikalizacije sve više je zastupljen u političkim, vjerskim i lokalnim krugovima ponajviše iz razloga što u suvremenoj kulturi označava direktnu prijetnju nacionalne sigurnosti. Strategija razvoja svake demokratske države pretpostavlja osjećaj sigurnosti društva. Stoga, radikalizacija i ekstremizacija pojedinaca nameće se kao izrazita prijetnja koja izaziva osjećaj straha i nesigurnosti društva i ključno je pitanje rješavanja tih problema na lokalnoj razini. Iako pojam radikalizacije svjetsku javnost ponajviše asocira na globalni problem, ključno je lokalno djelovanje (Lieberman, 2009).

2.1. Povijesni korijeni radikalizacije

Povijesni koncept radikalizma može pružiti neke smjernice o tome na što treba obratiti pažnju i pravilno razumijevanje radikalizma. Iako se taj izraz već koristio u 18. stoljeću i često je bio vezan za prosvjetiteljstvo, francusku i američku revoluciju tog razdoblja, izraz je postao raširen u 19. stoljeću, kada se često spominjao politički plan zagovarajući temeljite društvene i političke reforme (Schmid, 2013). Tadašnji radikali zastupali su ili pružali potporu ekstremnom dijelu stranke. Ono što vidimo i definiramo u određenoj mjeri, ovisi o vlastitom identitetu, političkim i ideološkim stavovima i koja je globalna i nacionalna paradigma prisutna u društvu. Na globalnoj razini i dalje možemo zaključiti kako su mnoga društva usmjerena tradicionalno i vrijednosti koje uvjetuju takvo stajalište često u opoziciji s prevladavajućim društvenim vrijednostima. Često, radikalizacija suvremenog doba ponajviše je manifestirana kroz vjersko i političko nasilje (Jonathan-Zamir, Weisburd, Hasisi, 2014).

Tijekom povijesti, radikalizam je kao koncept promijenio mnogo značenja. Mnoge političke stranke su se u 19. stoljeću nazivale radikalnima uglavnom po pitanjima zagovaranja republikanizma, a ne kraljevstva. Neki radikali zalagali su se za uvođenje sustava demokracije u koje biračko pravo nije bilo povezano s posjedovanjem imovine ili rodom. Većina je bila reformistička i nije revolucionarna (Schmid, 2013).

Radikal je bio, barem u drugoj polovici 19. stoljeća u Engleskoj, gotovo jednako ugledan liberalu. Zapravo, taj se termin ponekad koristio za opisivanje krila liberalne stranke. Mnogi radikali, poput sufražetkinja krajem 19. i početkom 20. stoljeća bile su uglavnom nenasilni

aktivisti (Schmid,2013). Njihova demonstrativna javnost izravne akcije u podršci ženama kojima je dopušteno da glasaju bile su često nelegalne, ali ne i nelegitimne, svakako ne za današnje standarde. Zapravo, neki radikalni zahtjevi iz 19. stoljeća postali su temeljem ljudskih prava kakav je danas poznat. Drugim riječima, sadržaj koncepta „radikalno“ promijenio se prilično dramatično u skoro dva stoljeća. Dok su se u 19. stoljeću radikali odnosili ponajprije na liberalne, antiklerikalne, pro-demokratske, progresivne političke pozicije, suvremena upotreba, kao u radikalnom islamizmu usmjeravaju djelovanje u suprotnom smjeru, prihvaćajući antiliberalnu, fundamentalističku, antidemokratsku i regresivnu agendu (Schmid,2013).

Na temelju gore navedenog moramo zaključiti iako ne posebno originalno, ali ipak prečesto zaboravljeno da je radikalizam relativan pojam. To pak utječe i na koncepte deradikalizacija i kontraradikalizacije. Ovaj je zaključak u skladu sa stavom koji zagovara Sedgwick (prema Schmid,2013) i s kojim predlaže da "radikalizacija" može biti najbolje pozicionirana u odnosu na glavne političke aktivnosti, barem u kontekstu demokratskih društava. Takav pristup se također ogledava u definiciji kanadske vlade koja radikalizaciju opisuje kao proces u kojem pojedinci šalju ideološku poruku i sustav vjerovanja koji potiče kretanje od umjerenih, uobičajenih uvjerenja do ekstremnih pogleda (Schmid,2013). Odmaknuti radikalizam i radikalizaciju od srodnih izraza poput ekstremizma važan je zadatak ako želimo zadržati koncept analitičkim, a ne samo političkim izrazom koji se koristi geopolitičkim strategijama.

U postizanju veće diferencijacije McCauley i Moskalenko (prema Schmid,2013) uveli su razliku između aktivizma i radikalizma. Oni su definirali aktivizam kao spremnost na sudjelovanje u akcijama koje su legalne i nenasilne političke akcije, a radikalizam kao spremnost za sudjelovanje u nezakonitom i nasilnom političkom djelovanju. Iako je takvo razlikovanje potrebno, ono odmah postavlja pitanje po kojim su standardima legalni i ilegalni, te kako se mjere (Radaković Groš,2018.) Ako ovi standardi nisu utemeljeni u međunarodnom pravu (pravo o ljudskim pravima, humanitarno pravo, međunarodno kazneno pravo), trebali bismo imati na umu da to mogu i autoritarne i demokratske vlade donijeti i time promijeniti nacionalne zakone tako da jedna aktivnost može na istom mjestu potpasti pod pravni aktivizam ili ilegalni radikalizam.

Važno pitanje je također, da li je aktivizam ili radikalizam proaktivan ili reaktivan, te da li je suočen s možda nasilnom i ilegalnom akcijom i represijom vladinih agencija poput tajne policije, obavještajne službe, policije i oružanih snaga. Izvan konteksta demokratskih vlada utemeljenih na većini, pridržavanje vladavine zakona i poštivanje ustava države, razlika između aktivizma i radikalizma gubi mnogo tumačenja(Schmid,2013). Također moramo imati na umu da su u zadnjih dvjesto godina ljudi označeni kao radikali bili nenasilni i nasilni, a njihov radikalizam bio je i ilegalan i pravni (npr. za vrijeme Kineske kulturne revolucije). Na temelju povijesnih političkih ideja, pojam radikalizma mogao bi biti korisno opisan u smislu dva glavna elementa koji odražavaju misao, stav, radnju i ponašanje:

1. Zagovarati velike političke promjene temeljene na uvjerenju da je status quo neprihvatljiv dok je istina radikalima na raspolaganju fundamentalno drugačija alternativa.

2. Sredstva koja se zalažu za postizanje radikalnog rješenja za vladu i društvo koje transformira sustav mogu biti nenasilni i demokratski (kroz uvjeravanje i reforme) ili nasilni i nedemokratski(kroz prisilu i revoluciju) (Schmid prema Sedgwick,2013).

Radikali tada sami po sebi nisu nasilni, iako mogu dijeliti određene karakteristike (npr. otuđenost od države, gnjev zbog vanjske politike neke zemlje, osjećaj diskriminacije) sa nasilnim ekstremistima . ujedno su važne razlike (poput onih koji se odnose na spremnost da se uključe u kritičko razmišljanje). Radikalizacija pojedinca u slučajevima manifestacije nasilja i odlučnosti uvjetovanja nasilnog ponašanja rezultira ekstremističkim stavovima i ponašanjem pojedinca (Schmid,2013).

2.2. Ekstremizam

Radikalizam se često izjednačava s ekstremizmom, ali istovremeno se mogu opisati oboje kao idealni tipovi koji se udaljuju od umjerenih, glavnih tokova ili statusa quo. U smislu povijesnih presedana poput fašizma ili komunizma, ekstremisti se mogu okarakterizirati kao politički akteri koji imaju tendenciju nepoštivanja vladavine zakona i odbacivanje pluralizma u društvu. Manus Midlarsky (Schmid, 2013) u svojoj studiji „Temelji političkog ekstremizma“, masovno nasilje u dvadesetom stoljeću opisao je kao ekstremizam na ovaj način:

„Politički ekstremizam definira se kao volja za moć od strane društvenog pokreta u službi političkog programa koji se uglavnom razlikuje od programa koji podržavaju postojeće državne vlasti i za koji pojedinačne slobode treba potisnuti u ime kolektivnih ciljeva,

uključujući i masovna ubojstva onih koji se zapravo ili potencijalno ne slažu s tim programom. Ograničenja slobode pojedinca u interesu kolektiviteta i spremnost na masovno ubijanje su prema tome ključni za definiciju“.

Ekstremisti nastoje stvoriti homogeno društvo temeljeno na krutim, dogmatskim ideološkim načelima. Oni to čine potiskivanjem svih opozicija i potčinjavanjem manjina. To ih razlikuje od radikala koji prihvaćaju različitost i vjeruju u moć razuma, a ne u dogmu. U kontekstu demokratskog društva, nasilne ekstremističke skupine, pokreti i stranke imaju tendenciju političkih programa koji sadrže sljedeće elemente:

- Antiustavni, antidemokratski, anti pluralistički, autoritarni sustav
- Fanatični, netolerantni, bezkompromisni, jednoznačni crno-bijeli mislioci;
- Odbijanje vladavine zakona uz pridržavanje filozofije cilja opravdava sredstva;
- S ciljem ostvarenja svojih ciljeva koristi se masovno političko nasilje protiv protivnika(Schmid,2013).

Ekstremisti s političke ljevice i desnice, oni religiozno-fundamentalističke orijentacije, etnonacionalističke političke struje, u svojoj borbi za stjecanje, održavanje ili obranu državne moći, pokazuju sklonost realizaciji svojih političkih programa:

- Upotrebom sile ili nasilja radi uvjeravanja;
- Jednoobraznost nad raznolikošću;
- Kolektivni ciljevi nad slobodom pojedinca;
- Zapovijedanje naspram dijaloga

(Schmid,2013).

Ovi elementi su glavne karakteristike ekstremista. Ekstremisti na vlasti teže ka totalitarizmu. To se posebno odnosi na islamističke ekstremiste suvremenog doba. U svome članku, Jeffrey Bale (Schmid,2013) napomenuo je da unatoč naoko apsolutnom odbijanju zapadnih vrijednosti i njihovim tvrdnjama da su čisto Islamskog nadahnuća, nekoliko islamističkih vođa i mislilaca bilo je pod jakim utjecajem modernih zapadnih političkih ideologija i pokreta kao što su nacionalizam, komunizam i fašizam, te posebno njihovih tehnika organiziranja poput uspostave establišmenta i paralelnih hijerarhija, propagande, ideološke indoktrinacije i masovnih mobilizacija. Sayyid Abu al-A‘la Mawdudi otišao je toliko daleko da je otvoreno tvrdio da je islamistička revolucionarna stranka

usporediva s komunizmom i fašizmom. Hasan al-Banna, osnivač Muslimanskog bratstva, je imao utjecaje fašističkih ideja i organizacijske tehnike u naglašavanju vitalno važne uloge u organiziranju, mobilizaciji i „pravilnom“ obrazovanju muslimana (Schmid,2013).

Premda radikali mogu ili ne moraju biti nasilni ili biti demokrati, ekstremisti nikada nisu demokrati. Njihovo stajalište ne tolerira različitosti. Oni također podržavaju uporabu sile za dobivanje i održavanje političke moći, iako bi oni mogli biti nejasni i dvosmisleni u svojim javnim istupima,posebno kad su još uvijek u manjini (Radaković Groš,2018.) Ekstremisti uglavnom imaju nefleksibilan um, pridržavajući se pojednostavljenog uzročnog tumačenja svijeta u kojem ste ili s njima ili protiv njih, ili ste dio problema ili dio rješenja. Radikali, s druge strane, povijesno su bili otvoreniji prema racionalnosti i pragmatičnom kompromisu, ne odustajući od svojih aktivnost. Radikalizam je otkupljiv, te radikalni militanti se mogu vratiti u glavni tok, dok ekstremistički militanti, u mnogo manjoj mjeri (Schmid,2013).

Ako se prihvati ovo razlikovanje, glavni problem nije radikalizacija čak i kad ga dovodi do nekih oblika političkog nasilja, ali okretanje prema ekstremizmu koji pozitivno prihvaća nasilje i može dovesti do terorizma i drugih teških djela poput genocida. Neke vladine agencije na zapadu prave razliku između nasilnih ekstremista i nenasilnih ekstremista, a zatim ulažu veliki dio svojih protuterorističkih napora samo na suzbijanje nasilnog ekstremizma. Podrijetlo koncepta suprotstavljanja nasilnom ekstremizmu seže u 2005. godinu, kada su neki donosioci politika Sjedinjenih Američkih Država u drugoj Bushovoj administraciji pokušali zamijeniti uspostaviti paradigmu globalnog rat protiv terorizma (Radaković Groš,2018.) U borbi protiv nacionalnog terorizma neki državni službenici vide nenasilne ekstremiste kao moguće partnere u suprotstavljanju nasilnim ekstremistima. Činjenica je da neki od njih, poput članova Muslimanskog bratstva su u prošlosti bili uključeni u terorističke kampanje, pripadnici drugih grupa, poput Hizb ut-Tahrir, su povezani s različitim oblicima političkog nasilja u nekim zemljama ovisno o prilikama i mogućnostima, te se na taj način smatraju parcijalno nenasilnim ekstremistima (Schmid,2013).

Postoje dva stajališta zapadnih sigurnosnih službi i kreatora politika u pogledu nenasilnih ekstremističkih organizacija. Neki ih smatraju potencijalnim teroristima, dok ih drugi smatraju grupom koja suzbija nasilni ekstremizam i terorističku tendenciju (Schmid,2013).

Nenasilne ekstremističke organizacije koje odbacuju zapadnjačke temeljne vrijednosti poput demokracije, rodne jednakosti, pluralizam, sekularizaciju, slobodu mišljenja i izražavanja, zakone koje je stvorio čovjek, poštivanje ljudskih prava i humanitarnog prava stvaraju sumnjive saveznike u borbi protiv terorizma. Zapravo su često dio radikalnog miljea koji podupire ciljeve, ako ne i metode terorista (Radaković Groš,2018.) Može se čak i raspravljati da je „nenasilni ekstremizam“ kontradikcija u izrazima. Iako može postojati nenasilni i nasilni radikal, na temelju razlike između radikalizma i ekstremizma čini se da ima manje smisla razlikovati nasilne i nenasilne ekstremiste(Schmid,2013).

Partnerstvo s ekstremistima je rizično i također predstavlja pogrešnu preventivnu politiku. Bivši član organizacije oslobođenja islama Hizb ut-Tahrir je upozorio kako je središnja teorijska mana sprječavanje nasilnog ekstremizma,odnosno britanske strategije kontraradikalizacije upravo ta što prihvaća pretpostavku da se nenasilni ekstremisti mogu natjerati da djeluju kao bedemi protiv nasilnih ekstremista (Radaković Groš,2018.) Nenasilni ekstremisti su zbog toga postali resurs koji su djelovali kao partneri nacionalne i lokalne uprave i policije. Neki od vladinih izabраниh suradnika muslimana su i sami postavili pritužbe protiv britanske vanjske politike kako su zapadne društvene vrijednosti i državne strategije za suzbijanje terorizma islamofobične (Radaković Groš,2018.) Takav pristup podriva upravo islamističku ideologiju koja rađa neliberalni, netolerantni i anti-zapadnjački pogled na svijet. Politički i teološki ekstremisti, djelujući s autoritetom dodijeljenim službenim priznanjem indoktriniraju mlade s ideologijom neprijateljstva prema zapadnim vrijednostima. Konzervativna britanska vlada Davida Camerona u velikoj se mjeri udaljila od prethodnih laburističkih politika partnerstva s nenasilnim ekstremistima za borbu protiv terorizma(Schmid,2013).

Standardne referentne točke u kojima se ocjenjuju radikalizam i ekstremizam zapadna društva uključuju zapadne "temeljne vrijednosti" poput demokracije, vladavine većine s jamstvima za manjine, vlada zakona, pluralizam, razdvajanje države i religije, jednakost pred zakonom, ravnopravnost spolova, sloboda mišljenja i izražavanja (Radaković Groš,2018.) Mnoge vlade koriste izraz nasilni ekstremisti kao sinonim za teroriste i pobunjenike. Na primjer, britanska služba za kazneni progon definira nasilni ekstremizam kao demonstraciju neprihvatljivog ponašanja korištenjem bilo kojeg sredstva ili medija za izražavanje stavova koji potiču, opravdavaju ili veličaju terorističko nasilje u svrhu promicanja određenih

uvjerenja uključujući i ona koja izazivaju nasilje ideološkim, političkim ili vjerskim uvjerenjima i njegovanju mržnje koja dovodi do nasilja(Schmid,2013).

2.3. Rizični čimbenici pojave radikalizacije i terorizma

Usredotočenost na radikalizaciju od početka 2000-ih godina je rezultiralo definiranjem temeljnih uzroka spremnosti na terorističke pothvate. Političari su osmislili veliki broj navodnih uzroka radikalizacije koji pretpostavljaju manifestaciju radikalizacije u obliku terorizma. U listopadu 2001. glasnogovornici iz oko 170 država komentirali su događaje 11. rujna. U generalnoj skupštini UN-a 2001.godine formulirani su glavni uzroci pojave terorizma:

- Zajednice pogođene siromaštvom, bolešću, nepismenošću, alijenacijom (Armenija);
- Socijalna nejednakost, marginalizacija i isključenost (Benin);
- Političko ugnjetavanje, ekstremno siromaštvo i kršenje osnovnih ljudskih prava (Kostarika);
- Nepravda, bijeda, izgladnjivanje, droga, isključenost, predrasude, očaj zbog nedostatka perspektive (Dominikanska Republika);
- Potlačenost naroda u nekoliko dijelova svijeta, posebno u Palestini (Malezija);
- Otuđenje mladih u situacijama ekonomskog nedostatka i političke napetosti i nesigurnosti, osjećaj nepravde (Novi Zeland);
- Odbacivanje Zapada sa svim njegovim kulturnim dimenzijama (Palestina);
- Glad, siromaštvo, strah, očaj, odsutnost osjećaja nepripadnosti globalnom poretku (Namibija);
- Situacije koje dovode do bijede, isključenja, uskraćivanja, nepravde koje vode rastućoj frustraciji, očaj i iscrpljenost stanovništva(Senegal).

(Generalna skupština UN-a prema Lieberman 2008; prema Schmid,2013).

Malo je tih uzroka terorističkih napada 11. rujna empirijski testirano. Objašnjenja često govore više o govornicima i ideologijama njihovih vlada, nego o namjeri i motivaciji radikalni ekstremista. Predstavnici zapadnih zemalja su u svojim govorima pred generalnom skupštinom UN-a uglavnom izbjegavali uključivanje u raspravu o uzrocima, naglašavajući umjesto toga zločinački karakter napada 11. rujna (Radaković Groš,2018.)

Akademskim se istraživačima također teško složiti oko temeljnih uzroka terorizma. Routledgeov priručnik za istraživanje terorizma identificirao je više od 50 različitih navodnih uzroka. Neke od uzroka navodi Schmid(2018):

- Terorizam je ukorijenjen u političkom nezadovoljstvu;
- Kultura otuđenosti i poniženja može djelovati kao svojevrsni inkubator u kojem se odvija proces radikalizacije i napreduje virulentni ekstremizam;
- Kolektivna ili individualna želja za osvetom zbog represivnih djela može biti dovoljan motiv za terorističke aktivnosti;
- Neuspjeh u aktiviranju narodne podrške radikalnom političkom programu može potaknuti odluku o obučavanju pojedinaca s ciljem izazivanja nasilnog sukoba s vlastima;
- Suvremeni terorizam javlja se zbog toga što moderne okolnosti čine terorističke metode izuzetno jednostavnim;
- Terorizam je izbor procesa učenja iz vlastitih iskustava i iskustva drugih u sličnom položaju.

Iako su neka od ovih objašnjenja, nešto konkretnija od mnogih koje su govornici u Generalnoj skupštini ponudili u listopadu 2001. većina tih prijedloga nikada nisu istraženi na pravi način. Zapravo, bilo bi teško testirati neke od općenitih formulacija poput modernih okolnosti ili kulture otuđenosti. Ono što je izvanredno nedostajalo u vladinim rješenjima je saslušanje objašnjenja nekih terorista. Uostalom, oni vjeruju da imaju teoriju ili metodu koja ne podržava direktno napade na masovne civilne žrtve. U svojoj izjavi analitičar blizak Al-Qaidi u vezi napada na Manhattanu 11. rujna 2001.govori kako je Al-Qaida oduvijek imala poseban cilj probuditi uspavanu Islamsku naciju muslimana širom svijeta, te da se bore protiv zapadne sile i zagađenja zapadnjačke kulture (Radaković Groš,2018.). U prilog tom cilju, napadi 11. rujna osmišljeni su da prisile zapad na sagledavanje vlastitih aktivnosti i ugnjetavanja muslimana na globalnoj razini. Takvo zastrašujuće, strateško i racionalno objašnjenje izbora ukazuje na potrebu da korijenske uzroke terorizma treba istražiti na različitim razinama (Radaković Groš,2018.)

2.3.1. Analitičke razine procesa radikalizacije

U mnogim se zapadnim vladama proučavanje temeljnih uzroka dugo vremena smatralo politički netočnim. Peter Neumann, direktor Međunarodnog centra za proučavanje radikalizacije (ICSR) u Londonu, nakon napada na Sjedinjene Države 11. rujna 2001. govori o korijenima terorizma za koji su mnogi znanstveni i politički analitičari tvrdili da su to pokušaji izgovora i opravdavanje ubijanja nedužnih civila (Radaković Groš,2018.). Međutim, nedostatak takvog priklona političkoj korektnosti bio je najveći fokus vladinog istraživanja uglavnom ranjivih mladića koji su bili radikalizirani i regrutirani od terorističkih organizacija i pretvoreni u masovne ubojice. Neki od kojih čak nisu spremni samo da riskiraju svoj vlastiti život uz živote nevinih civila u nastojanju da teroristički zahtjevi osvanu na političkom planu. Takav pristup na mikro razini odvraća pozornost od šireg spektra faktora, uključujući općenito mnoge represivne politike vlada u zemljama podrijetla radikaliziranih mladića, te arapske i muslimanske percepcije o namjerama politike Sjedinjenih Američkih Država. (Radaković Groš,2018.).

Uzroke radikalizacije koji mogu dovesti do terorizma treba tražiti ne samo na mikrorazini, već i na srednjoj razini i makrorazini.

- 1) **Mikrorazina** - pojedinačna razina, koja uključuje probleme s identitetom, neuspjela integracija, osjećaji otuđenja, marginalizacija, diskriminacija poniženje (izravno ili putem punomoćnika),stigmatizacija i odbacivanje često u kombinaciji s moralnim bijesom i osjećajima osvete.
- 2) **Srednja razina** - širi miljei radikala koji podržavaju radikalne aktivnosti,te imaju tendenciju formiranja složnog društvenog okruženja koje služi kao točka okupljanja i umrežavanja sa referentnom skupinom terorista koja je pretrpjela ili trpi nepravde koje zauzvrat mogu radikalizirati dijelove mlade kohortne skupine i time mogu dovesti do formiranja terorističkih organizacija.
- 3) **Makrorazina** - uloga vlade i društva u zemlji i inozemstvu, radikalizacija javnog mišljenja i stranačka politika, napeti odnosi većine i manjine, posebno kad je riječ o stranim dijasporama i uloga nedostajuće socio-ekonomske mogućnosti za čitave sektore društva što dovodi do t mobilizacije i radikalizacije nezadovoljnih pojedinaca (Radaković Groš,2018.)

Prvi i još uvijek dominantan pristup uglavnom istražuje ranjive pojedince na Zapadu(često muslimanski doseljenici druge i treće generacije ili mladi sa Bliskog Istoka) koji se ideološki

socijaliziraju psihološki putem terorističke propagande ili regrutacijom terorističkih organizacija. Drugi pristup više naglašava ono što se događa u okruženju koje omogućava radikalni milje usko u podzemnim organizacijama koje su dostupne onima koji su spremni pridružiti se avanturi i udobnosti unutar bratstva. Treća razina analize bavi se, između ostalog, vladinim postupcima kod kuće te u inozemstvu i odnosu društva s pripadnicima manjina, posebno migranata iz dijaspe, koji se nalaze između dvije kulture, i koji su spremni pobuniti se protiv društva koje ih ugošćuje. Dok ima neizvjesnosti o tome što bi trebalo pripadati srednjoj, a što makrorazini, istraživanja na tim razinama zaslužuju više pozornosti u odnosu na trenutnu prevlast u istraživanju na mikrorazini (Radaković Groš,2018.).

Kundnani(prema Schimdt,2018) je također uočio da pitanje srednje razine, u kojim se uvjetima vjerojatno povećava ili umanjuje legitimitet uporabe određene vrste nasilja određenih političkih aktera(bilo društvenog pokreta ili države), podložna je produktivnoj analizi. I to je pitanje makrorazine, koliko su određeni društveni pokreti i države u sukobu i kako interakcija tih različitih političkih aktera proizvodi kontekst u kojem nasilje postaje prihvatljivo. Ovaj relacijski aspekt zahtijeva istraživanje načina na koji su se zapadne države same radikalizirale nakon 11. rujna u istoj mjeri kao i nedržavni akteri. Obje kulture postaju spremnije za primjenu nasilja u širem kontekstu. Potrebno je ispitati kako se državni i nedržavni akteri međusobno konstituiraju kao borci u globalnom sukobu između Zapada i radikalnog islama i pod kojim uvjetima se odluče usvojiti taktiku nasilja, pridajući veliku pozornost legitimirajućem okviru različitih aktera (Radaković Groš,2018.).

Samo analizom interakcije između različitih strana u sukobu i kako svaka interpretira tuđe postupke, moguće je objasniti zašto je broj incidenata obiteljskog terorističkog nasilja drastično porastao u Europi nakon pokretanje rata u Iraku. Svaka od triju razina analize može nas približiti odgovorima na socijalno-psihološke uzroke radikalizacija, socijalizacije i mobilizacije i povezanih procesa angažmana i eskalacije. Najviše istraživanja upućuje u smjeru da ne postoji niti jedan uzrok, već složen spoj unutarnjeg i vanjskog potezanja i faktori pritiska, okidači i pokretači koji mogu dovesti do radikalizacije pojedinaca i čak pretvoriti veliki kolektiv u radikalni milje i nasilne ekstremiste.

Kontekstualni faktori na makro i srednjoj razini mogu imati sličnu ili čak veću ulogu od pojedinačnih i malih skupina faktora u cjelokupnim procesima radikalizacije. Međutim, posebno se postavlja pitanje postoje li postojeće konceptualizacije problema. Dosadašnja

istraživanja koncentrirala su se na mikrorazini, no potrebno je više istraživanja na srednjem nivou, odnosno razini radikalnog miljea i radikaliziranih zajednica (Radaković Groš,2018.). Isto vrijedi i za makrorazinu koja je politički osjetljivija jer uključuje i proučavanje interakcija vlada s autoritarnim i represivnim režimima na Bliskom Istoku. Sedgwick(prema Schmidt,2018) tvrdi da sve dok okolnosti koje proizvode islamističke radikale nisu jasno postavljene neizbježno je da će se islamistički radikali često pojavljivati kao pobunjenici bez razloga.

Kundnani(prema Schmidt,2018) čak tvrdi da je rezultat sustavni neuspjeh u rješavanju stvarnosti političkih sukoba. Umjesto toga, zamišljen je koncept koji se ograđuje službene pristranosti razmišljanja i predrasuda koje zauzvrat strukturiraju vladine prakse u koje se uvodi borba protiv radikalizacije, što rezultira diskriminacijom i neopravdanim ograničenjima građanskih sloboda (Radaković Groš,2018.). Iako ovo može otići predaleko, kritički pregled nekih ključnih koncepata u neposrednoj okolini radikalizacije i same radikalizacije mogu biti od velike pomoći. To je upravo cilj ovog rada kako bi se kroz odmicanjem od borbe protiv radikalizacije i razumijevanjem modela policije u zajednici izdvojili ključni faktori radikalizacije pojedinaca i samim time postavili efikasni uvjeti prevencije i kohezije u zajednici.

2.4. Moguće prijetnje hrvatskoj nacionalnoj sigurnosti radikalizacijom državljana Bosne i Hercegovine

Bez obzira na to što Republika Hrvatska nije jedna od država članica Europske unije koja je izravno suočena s prijetnjom terorizma, važno je rano prepoznavanje potencijalnih opasnosti u balkanskoj regiji s obzirom na turbulentne odnose zemalja bivše Jugoslavije i od presudne je važnosti preventivno i proaktivno djelovanje, kako bi se spriječili eventualni neželjeni događaji.

Nakon 11. rujna 2001. godine, Balkan a posebno Bosna i Hercegovina se često spominju kao moguće uporište terorista, njihova baza za podršku i mjesto za pridobivanje novih sljedbenika. Ove tvrdnje nalaze uporište u činjenici da u BiH živi oko 40 posto muslimana i da su u BiH tokom posljednjeg rata boravili dobrovoljci iz islamskih zemalja i misionari koji

su širili radikalnu selefističku ideologiju(Cakić,2018). Prema Cakić (2018) prisustvo mudžahedina iz islamskih zemalja jedno je od glavnih polazišta na kojem se temelje tvrdnje o navodnoj opasnosti BiH za međunarodnu sigurnost, a posebno hrvatsku nacionalnu sigurnost. S obzirom da je Hrvatska teritorijalno mala, ali složenoga geografskog oblika, te kao sredozemna, srednjoeuropska i podunavska zemlja predstavlja najpogodniju geografsku spojnicu značajnih europskih regija, što joj daje vrlo bitno geoprometno značenje u kontekstu razvoja europskih komunikacija i time je plodan teritorij za slanje nasilnih ekstremističkih poruka prema Europi(Lozančić,2012). Dužina granice, posebice prema sigurnosno osjetljivom prostoru Bosne i Hercegovine, dodatni je sigurnosni izazov. Zbog toga što Bosna i Hercegovina sa svojim prometnim koridorima predstavlja najkraću i najpogodniju spojnicu između hrvatskog istoka i juga, regionalni integracijski procesi u euroatlantskom kontekstu predstavljaju nacionalni interes republike Hrvatske(Lozančić,2012).

Većina mudžahedina su došli s dobrim namjerama da pomognu Bosni i Hercegovini. Procjenjuje se od 600 do 700 muslimana. Može se reći da su dobrovoljci iz islamskih zemalja u početku dolazili bez regrutacije. Bili su to Arapi koji su se borili u Afganistanu, porijeklom iz Egipta, Saudijske Arabije, Alžira i Jemena. Prema medijskim izvještajima rata u Bosni vjerovali su da se radi o genocidu nad tamošnjim muslimanima i da je to povod za novi džihad(Azinović prema Cakić, 2007). Mudžahedini su, kako u ratu, tako i nakon rata, propagirali i širili vehabizam, što je imalo određen ideološki utjecaj na bosanske muslimane. Osim klasične vjerske poduke, strani mudžahedini i dobrotvorne organizacije iz islamskih zemalja, koje su dobrim dijelom financirale njihov boravak u BiH, svoje su tumačenje islama širili i na druge načine. Vehabijski ideolozi su isticali da muslimani u Bosni i Hercegovini ne žive autentični islam, te da su autentični islam upoznali tek njihovim dolaskom. Oni su nastojali očistiti islam od svih onih primjesa koje je u njega donijela lokalna kultura ili utjecaj drugih naroda s kojima muslimani u tom području dijele brojne običaje. Svojim izjavama i djelovanjem vehabijski ideolozi su ugrozili elementarna prava bosanskih muslimana koji baštine višestoljetnu islamsku tradiciju i prepoznatljive forme islamskog izražavanja u Bosni i Hercegovini(Cakić,2018).

Ideološki utjecaj koji su arapski dobrovoljci ostvarili u BiH nadilazi njihovu vojnu ulogu tokom rata u BiH. Naime, dobrovoljci i misionari iz islamskih zemalja bili su uvjereni da su muslimani u BiH bili dovedeni u poziciju da se bore za opstanak upravo zbog

toga što su napustili temelje svoje vjere. BiH je u određenom trenutku u povijesti poslužila kao poziv za globalnu mobilizaciju i buđenje muslimana, baš kao što su to kasnije bili ratovi u Afganistanu i Iraku ili instrumentalizirani prosvjedi protiv objavljivanja karikatura Proroka Muhammeda u danskim novinama kao i nedavni ratni događaji u Siriji(Cakić,2018).

2.4.1. Radikalizacija državljana Bosne i Hercegovine

Vehabijski pokret već desetljećima nastoji prerasti u globalni pokret i utisnuti se u tradicionalne muslimanske zajednice u kriznim žarištima poput Kašmira, Palestine, BiH, Kosova, Čečenije i Iraka. Ugroženi narodi u tim područjima skloniji su prihvatiti ovo tumačenje islama. U sredinama gdje je društvena i ekonomska struktura razorena sukobima, kolonijalizmom i siromaštvom, sistem koji nudi ovaj ideološki koncept, često postaje jedino pribežište. Žrtve tako postaju lagan plijen(Azinović prema Cakić,2007). Rekrutaciji bosanskih mladića u mudžahedinske formacije prethodila je vjerska poduka, koju su izvodili ideološki autoriteti odreda El- Mudžahid. Nakon završetka rata i odlaska većine stranih mudžahedina iz Bosne i Hercegovine, pripadnici vehabijskog pokreta, formiraju zatvorene zajednice, poput onih u Gornjoj Maloči ili Ošvama. Vođe i ideološki autoriteti spomenutih zajednica nastavljaju s propagiranjem radikalnog vehabizma. Bitno je naglasiti da pripadnici ovih zajednica nisu priznavali državne zakone. Početkom rata u Siriji 2011. godine, vođe spomenutih zajednica počeli su s kampanjom i vrbovanjem u cilju odlaska na bojište u Siriji. Ubrzo nakon odlaska u Siriju i priključenju organizaciji „Al-Nusra front” (ogranak Al-Kaide) najvećeg ideološkog autoriteta među pripadnicima vehabijskog pokreta u BiH, povećava se broj odlazaka(Azinović prema Cakić,2007).

Kada je riječ o procesu ideološke mobilizacije za odlaske u Siriju, većina autora se slaže sa tvrdnjom kako se pojedinci i skupine ne radikaliziraju u vezi s nepravdom kojoj su neposredno izloženi u matičnoj sredini, nego u vezi s percepcijom patnje i stradanja šire,globalne zajednice, koju doživljavaju kao svoju (Ogorec, 2008.). Poruke lokalnih ideoloških autoriteta,kao i one koje stižu s ratišta, uglavnom služe za ohrabrenje i poziv za obračun s njenim neprijateljima kako bi se obranila šira zajednica. Istraživanja su pokazala da se radikalizacija, osobito među mlađim osobama, odvijala uz pomoć vanjskih faktora, prvenstveno interneta i društvenih mreža(Cakić,2018). U

komunikacijskom smislu, zahvaljujući novim tehnologijama, sudionici rata u Siriji i Iraku neprestano su u izravnom kontaktu s potencijalnom, globalnom bazom za vrbovanje novih boraca. Virtualni promet u oba smjera je intenzivan i gotovo nemoguć za pratiti. Prema nekim procjenama, samo unutar ISIL-a početkom 2015. godine bilo je oko 25.000 registriranih Twitter adresa s kojih su emitirane poruke podrške džihadu (Jakešević, 2012.). Takva komunikacija između bojišnice i populacijske baze pogodna za radikalizaciju novi je i suvremeni rizični faktor radikalizacije (Azinović, Jusić, prema Cakić 2016).

Kada se radi o državljanima BiH u Siriji, neizostavan je i socijalno-ekonomski aspekt, koji je olakšao donošenje odluke o odlasku. Naime, znatan dio ovih osoba dolazi s geografskih, društvenih i ekonomskih margina i postaju oruđa političke manipulacije. U policijskim bilješkama za neke od njih stoji da su bez stalnih izvora prihoda, bave se prodajom plastičnih predmeta. Osim rijetkih izuzetaka, većina ih uglavnom ima samo završenu osnovnu školu i ne posjeduje radne vještine ni iskustvo (Cakić, 2018).

U razdoblju od proljeća 2012. godine na ratište u Siriju otišlo ukupno 156 muškaraca, državljana BiH. Od ljeta 2013. godine, kada je registriran prvi odlazak u Siriju počinju putovati i državljanke BiH. Do kraja 2014. godine registrirani su odlasci 36 odlazaka žena, registrirani su i odlasci djece, obično u pratnji jednog ili oba roditelja (Cakić, 2018).

Dok su prvi pojedinačni odlasci bili motivirani gotovo humanitarnim aktivizmom, tokom 2013. godine, broj odlazaka iz Bosne i Hercegovine se povećao, a usporedno s tim mijenjale su se i uloge koje su bosanskohercegovački državljani preuzimali u Siriji. Nakon humanitaraca, počele su dolaziti osobe koje su držale vjersku poduku pripadnicima različitih vojnih formacija koje su se borile unutar tada još široke koalicije protiv režima Bashara al-Assada. Među državljanima Bosne i Hercegovine koji su uto vrijeme stizali u Siriju bilo je i osoba s vojnim znanjima i ratnim iskustvom, a posebno traženi bili su veterani koji su dobro poznavali protuoklopno oružje i znali njime rukovati (Azinović, Jusić, prema Cakić, 2016). Ključno pitanje vezano za istraživanje pojave odlazaka na ratišta u Siriju vezano je za procjenu opasnosti koju predstavljaju ratni veterani koji su potencijalno dodatno ideološki radikalizirani, uvezani sa istomišljenicima iz regije i drugih dijelova svijeta i spremni za angažiranje u aktima nasilja i terorizma u matičnim sredinama (Jakešević, 2012.). Naime, ovaj strah od moguće uloge povratnika ne treba zanemariti jer su dosadašnja istraživanja utvrdila da su

počinitelji značajnog broja terorističkih napada u posljednjih nekoliko godina upravo veterani iz ranijih sukoba(Azinović, Jusić, prema Cakić, 2016).

Prema Sarovu(Cakić,2018)pored dobrovoljaca iz islamskih zemalja, bitno je naglasiti da je u BiH postojao i određen broj dobrovoljaca iz Rusije koji su se borili u redovima Vojske Republike Srpske, a neki su od njih 2014. godine, učestvovali u pobuni i ratu u Ukrajini, gdje su dovodili svoje bivše suborce iz BiH i Srbije. Nekoliko godina kasnije, državljani iz Republike Srpske otišli su ratovati u Ukrajinu(Hasić, prema Cakić,2017). Bosna i Hercegovina je 2014. godine uvela dopune Kaznenog zakona ukoliko postoji protuzakonito formiranje i pridruživanje stranim paravojnim ili parapolijskim formacijama. Sankcioniraju se osobe koje organiziraju, rukovode, obučavaju, opremaju ili mobiliziraju pojedince ili skupine da se pridruže stranoj vojnoj, paravojnoj ili parapolijskoj formaciji koja djeluje izvan BiH. Međutim, kazneni progon može biti kontraproduktivan, te je potrebno primjenjivati programe za prevenciju i odvraćanje od odlaska na strana bojišta(Cakić,2018).

Ove indikacije ukazuju na činjenicu mogućih prijetnji za hrvatsku nacionalnu sigurnost. Također, kako je ranije navedeno, rizični čimbenik informacijske tehnologije i propaganda društvenih mreža ukazuje na nove prepreke u suzbijanju i prevenciji radikalizacije i širenju utjecaja i smjelosti nasilnih ekstremističkih napada na hrvatskom teritoriju (Ogorec, 2008.).

3. MODEL POLICIJE U ZAJEDNICI

Rastuća zabrinutost javnosti o radikalizaciji i ekstremizaciji pojedinaca u modernim društvima, pa tako i u Hrvatskom predstavlja novi sigurnosni problem u čijem je fokusu prevencija ugroza života i očuvanje sigurnosti građana. S obzirom na razvoj komunikacije i dostupnosti sredstava potencijalnih radikalnih pojedinaca potrebno je samim time i unaprijediti strategiju prevencije koja će se transformirati iz tradicionalnih modela djelovanja na već počinjeno kazneno djelo u model koji će pružiti sigurnost kroz spoznaju rizičnih čimbenika, spoznaju razine društvene kohezije i sukladno time sigurno uklanjanje faktora koji pogoduju razvoju radikalizacije. Takva transformacija modela rada rezultirala je pojavom modela Policijska u zajednici (Borovec, Prpić, Hrupelj, 2018).

3.1. Koncept modela Policija u zajednici

Svi modeli, pa tako i ovaj nužno ovisi i o društveno političkom sustavu i temeljnim vrijednostima društva u kojem policija djeluje i u kojem se razvija. Tradicionalni modeli su usmjereni na provedbu postojećeg zakona i provedbu sankcija onih koji krše zakon. James Q. Wilson (prema Champion i Rush, 1997) ovaj model naziva legalistički model djelovanja policije. Policija djeluje kao agencija za provedbu zakona, ima centralizirano zapovijedanje, djeluje isključivo reaktivno, a policijski službenici u svome radu moraju slijediti striktno određene upute i procedure. Svoju preventivnu ulogu policija je ispunjavala isključivo kroz prisutnost i pokrivenost terena službama ophodnje. Kako bi se kompleksni procesi poput radikalizacije spriječili, pa tako i suzbila veća stopa kriminala generalno, potreban je policijski model koji će proaktivno djelovati unutar same zajednice, te koji neće djelovati reaktivno, autoritativno i represivno. Samim time razvio se upravo model policije u zajednici.

Robert Trojanowicz i Boonnie Bucqueroux postavili su široko prihvaćenu definiciju policije u zajednici:

„Policija u zajednici je nova filozofija policijskog djelovanja utemeljena na ideji da policijski službenici i građani rade zajedno te da na različite kreativne načine rješavaju aktualne probleme na razini lokalne zajednice koji su vezani uz kriminal, strah od kriminala te različite oblike društvenih poremećaja. Radi se o filozofiji koja u svojoj osnovi ima vjerovanje da postizanje tih ciljeva zahtijeva od policije razvitak novih kvalitetnih odnosa s građanima koji poštuju zakone u sklopu kojih će onda ti isti građani dobiti priliku da definiraju prioritete te da se uključe u različite djelatnosti u svrhu unapređenja ukupne kakvoće života na području gdje stanuju. Dakle, policija u zajednici pomiče fokus policijskog djelovanja s reagiranja na dojave građana na rješavanje problema“. (Cajner Mraović, Faber, Volarević, 2003).

S obzirom na ranije definiranje i operacionalizaciju procesa radikalizacije i ekstremizacije, najprikladniji oblik zaštite društva se događa na lokalnoj razini i to na razini zajednice. Ovlasti ovdje, naravno u urbanim sredinama spada u domenu policije. Prema Bitnneru (Lieberman, 2009) funkcija policije nije samo bavljenje kriminalom, nego i regulacijom prometa, očuvanje mira, pa i kontrola kriminala. Uloga policije varira s obzirom na ekonomske, geografske i političke faktore. Primarna zadaća policije se uvelike i razlikuje od zadaće vojske i po pitanju uporabe sile unutar granica države. Policija, sa svojim autoritetom ima izbor između prevencije kriminala i reakcije na kriminal, pa u ovom slučaju na

radikalizaciju i teroristički čin (Pickering et.all, 2008). Tu se upravo razlikuje proaktivno i reaktivno djelovanje na određeni zločin.

Policija u zajednici je vrsta proaktivnog djelovanja u zajednici u kojoj je nadležna, te u kojoj ima legitimitet i autoritet. Cilj policije u zajednici je suradnja i komunikacija zajednice i policije, te zajedničko sudjelovanje policije i civila u zaštiti života, vrijednosti i očuvanju mira. Naravno, kao svaka uspješna suradnja mora se bazirati na partnerstvu i povjerenju dvije strane. Kako bi se kvaliteta života poboljšala zajedno sa sigurnošću zajednice potrebno je aktivno djelovanje građana u rješavanju problema unutar zajednice (Lieberman,2009). Ono što je policija u zajednici donijela je proširenje uloge policije u društvu, te uključuje promjene na filozofskoj, strateškoj, taktičkoj i organizacijskoj razini. Ovaj model se može formulirati kao filozofija policijske službe koja je usmjerena na civilno stanovništvo koje koristi usluge sa svrhom poboljšavanja učinkovitosti s fokusom na rješavanja problema na razini lokalne zajednice. Ciljevi policije tako postaju poboljšavanje socijalne slike zajednice, postaje javni servis građana i postavlja osjećaj povjerenja i sigurnosti građana (Pickering et.all, 2008).

Također, policija se suočava s visokim zahtjevima, posebno u području poštivanja i promicanja ljudskih prava i sloboda. Suprotstavljanje kriminalu i njegova prevencija danas nije moguće bez sustavnog i neprekidnog obrazovanja i usavršavanja policije (Borovec, Prpić, Hrupelj, 2018). Stručno obrazovanje i edukacija pretpostavka su uspješnog djelovanja i suprotstavljanja sve sofisticiranijim oblicima kriminaliteta. Pri tome naglasak uvijek mora biti na poštovanju vladavine prava i ljudskih prava u svim policijskim aktivnostima, osiguranju transparentnosti, nepristranosti i integriteta policijskog rada.

Rad policije u zajednici je široko prihvaćena metoda djelovanja u većini demokratskih društava i donosi značajna poboljšanja u radu policije u Hrvatskoj. Da bi razvila partnerstvo sa zajednicom policija mora: unaprijediti odnose sa zajednicom, uključiti zajednicu radi pronalaženja boljih metoda kontrole i prevencije kriminala i drugih devijantnih pojava i udružiti svoje resurse sa resursima zajednice radi rješavanja onih problema koji izazivaju najveću zabrinutost u zajednici.

3.2. Program policijske patrole u zajednici

1984. godine u New Yorku uspostavljen je CPOP program(Community Patrol Office Program) koji je postavio deset patrolnih policajaca na čelu s narednikom i bilo je potrebno osigurati zajednici orijentiranu policijsku zaštitu(Haberfield prema Lieberman, 2009.). Desetodnevni trening je bio potreban kako bi se policajcima pružio određeni set vještina potrebnih za organizaciju zajednice, planiranje aktivnosti i informacijski kanal. Haberfield (2002) postavlja 12 točaka kao temelj programa COP programa. Rješavanje problema zajednice:

1. *Pitanje odgovornosti za javnu sigurnost i redefiniranje uloge i odnosa policije i zajednice.*
2. *Zajedničko odlučivanje i predanost cilju.*
3. *Uspostavljanje novih policijskih očekivanja i mjerenje standarda policijske efikasnosti.*
4. *Podizanje razumijevanja i povjerenja između članova zajednice i policije.*
5. *Podrška inicijativi zajednice opskrbom članova s potrebnim vještinama i informacijama, pojačavanjem snage i hrabrosti.*
6. *Stalna fleksibilnost i prilagodljivost na postojeće probleme.*
7. *Trenutna predanost za razvijanjem dugoročne i proaktivne strategije i programa za uvjete koji uzrokuju probleme u zajednici.*
8. *Znanje koje je potrebno članovima zajednice oko pitanja resursa i kako ih mobilizirati, te sposobnost da se razvije novi resurs unutar zajednice.*
9. *Policija i nadležna tijela i osobna predanost svim vrstama menadžmenta.*
10. *Decentralizacija policijska usluga, operacija i menadžment, sa supresijom tradicionalnog lanca odlučivanja, poticanje inovativnosti i kreativnog rješavanja problema.*
11. *Prebacivanje fokusa policijskog rada na individualne incidente potaknute od članova zajednice kao i policije.*
12. *Predanost razvoju novih vještina kroz trening.*

(Lieberman, 2009:37).

COPS program podržava koncept uplitanja u antiterorističke akcije. Prvenstveno se ovdje unaprjeđuje prikupljanje podataka, povećava kapacitet za savladavanje tehnologije komunikacija s ostalim agencijama i priprema za odgovor na incident, ali s fokusom na prevenciju. Naravno za optimalan učinak COP programa potrebno je jasno operacionalizirati zadatak i cilj programa kako bi se provjerila efikasnost. Također je potrebno očekivane rezultate operacionalizirati kako bi se iskorištavanje programa pokazalo učinkovitim. Ako se na taj način smanji teroristička aktivnost i ako se prikupljanje podataka dokaže ključnim za

prevenciju onda tako treba i program usmjeriti i proširiti njegovo djelovanje (Lieberman, 2009).

Ovaj model predstavlja određenu inačicu modela policije u zajednici koji je ostavio praktične implikacije i ukazao na mogućnost prevencije radikalizacije, pa i terorističkih činova. Posebnost ovog pristupa je indikacija cjelokupnih procesa profesionalizacije policije, depolitizacije, decentralizacije, kao i visoku razinu organizacije policijskog rukovodstva i uspješnu obuku policijskih službenika, te spremnost na aktivnu suradnju na razini lokalne zajednice.

U demokratskom društvu javlja se disbalans između sigurnosti i ljudskih prava kad je terorizam u pitanju. Ako se dogodi da policija uzima stvar u svoje ruke i djeluje suprotno zakonu koji i sami provode dovodi se u pitanju njihov legitimitet i značajno se smanjuje razina povjerenja koja rezultira sve većom financijskom podrškom i samim uplitanjem u terorizam (Pickering i sur. 2008.). Pošto je puno veći broj pasivnih zagovaratelja upravo legitimni odgovor policije može biti ključan za sprječavanje aktivnog sudjelovanja inače pasivnih podupiratelja (Smith i sur. prema Liebermanu, 2006)

Na temelju istraživanja (Smith i sur. prema Liebermanu, 2006) proširena upotreba policije u zajednici u prevenciji terorizma može imati značajan utjecaj pomažući u prikupljanju podataka i identificiranju individualnih planiranja napada. Praktičnost terorističkih napada se temelji na planiranju i izvršavanju plana napada u relativnoj blizini lokacije mete napada i samog planiranja ili čak kuće ili stana napadača (Lieberman, 2006). Ovakvi programi mogu ostaviti značajan doprinos zajednici kako bi se potaknulo djelovanje i prijava bilo kakvih sumnjivih aktivnosti.

Važno je spomenuti vježbu i pripremu policije za služenje određenoj zajednici. Policijski službenik mora imati jasno razvijene vještine po pitanju multikulturalnosti zajednice, poznavanje kulture, etničkih manjina, jezika, religijskih i društvenih vrijednosti manjina, te imati jasnu predodžbu o stanju lokalnog i doseljenog stanovništva.

Praksa policije u zajednici ima nekoliko oblika koji se primjenjuju s obzirom na mogućnosti određene zajednice. No, ako govorimo o već ranije spomenutim problemima progresivne

alijenacije i izolacije, te da se proturadikalizacijski programi zasnivaju na supresiji i kriminalizaciji, onda je potrebno donijeti neke alternativne mjere u prevenciji radikalizacije prije nego borbi (Pickering i sur. 2008.). Ti modeli nisu nužno distinktivni, ali ti okviri nude različite mogućnosti u tretiranju postojećih prijetnji.

Prvi model je *Community Intelligence model* koji naglašava važnost suradnje zajednice i policije kako bi se postigli policijski prioriteti.

Drugi model je *Belonging model* koji naglašava važnost osjećaja pripadanja određenoj političkoj zajednici. Također naglašava važnost ljudskih prava i javni doživljaj policije u zajednici.

Treći model je *Socijalno-kohezivni model* koji spaja elemente prethodni modela, te naglašava povjerenje i legitimnost policije i zajednice, te jasni operacionalni imperativi policije. Upravo je ovaj model taj korak naprijed prema razumijevanju zajednice i izgradnji sustava koji se temelji na razmjeni informacija i komunikaciji (Pickering i sur. 2008.)

3.3. Socijalno kohezivni model policije u zajednici

Zajednica je vitalna značajka prevencije samog procesa radikalizacije, te je od velike važnosti prikladna edukacija službenika koji djeluje unutar određene lokalne zajednice. Miller i Hess (prema Nemeć i Prprović, 2015) definiraju zajednicu kao specifično geografsko područje na kojem djeluje policija i agencija za provedbu zakona u suradnji s članovima zajednice. Škole, javne i privatne agencije, crkve i udruge predstavljaju ključne dijelove zajednice. Također, veliku važnost imaju individualne i kolektivne vrijednosti, kulturalni obrasci i zajednički interesi koje dijele članovi unutar zajednice. Također, važno je napomenuti socijalni kapital kao potencijal unutar zajednice koji određuje dinamiku i prihvaćanje ovog modela. Coleman (Miller i Hess, prema Nemeć i Prprović, 2015) smatra da socijalni kapital je također važan pojam koji sadrži dvije temeljne značajke: povjerenje koje dijele članovi zajednice međusobno i obveze koje se odnose na očekivanja pomaganja drugima koja će biti uzvraćena. Putnam (prema Nemeć i Prprović, 2015) uočava dvije bitne razine socijalnog kapitala, a to su javni i lokalni socijalni kapital. Lokalni socijalni kapital prisutan je među članovima obitelji i građana i njihovim neformalnim grupama, dok je javni socijalni kapital orijentiran na mreže odnosa koje grade individue u okviru određenih institucija kao što su škole, civilne organizacije, crkve i vladine udruge, uključujući i policiju.

Već raniji naglasak na pozitivnu suradnju policije i zajednice može poticati jedno društveno partnerstvo u kojemu će se sprječavati i širenje same ideologije koje se vežu uz radikalizaciju. U državama Victoria i Queensland u Australiji program je donio inovativnost u radu policije i policijskim službenicima se dozvoljava rad van granica kulturalnih i religijskih stereotipa i ukazuje se na značaj socijalne kohezije posebno u trenucima globalne ili lokalne panike nakon medijskih izvještavanja o terorističkim napadima koji predstavlja krajnji rezultat radikalizacije i ekstremizacije. Ove federalne vlade su donijele inicijativu promoviranja mrežne izgradnje informiranja i suradnje i predanost fenomenu multikulturalizma. Takve mreže povezuju kanale svih razina poput vlade, policije, medija, škola, fakulteta i samim time pružaju isti tretman i osiguravaju sigurnost svim etničkim, rasnim, religijskim manjinama. U samoj praksi to se odnosi na djelovanje policije u smjeru suradnje i komunikacije sa marginaliziranim skupinama, sa žrtvama zločina u pogledu borbe protiv terorizma to se odnosi na partnerstvo s Arapskim zajednicama(Pickering et.all, 2008.)

Socijalno kohezivni model se ovdje veže na izgradnju povjerenja i zaštitu temeljnih ljudskih vrijednosti i individualnih potreba. Pozitivna suradnja javnosti i policije gradi ne samo povjerenje, nego i lanac proaktivnih članova zajednice koji reaguju na vidljive probleme na ulici(Pickering et.all, 2008.). Kada se pristup borbi terorizma ograničava na paravojna rješenja, to je upravo i strategija na koju terorističke organizacije računaju, jer time sebi otvaraju prostor i način reagiranja koji rezultira najčešće nasiljem i sukobom sa zajednicom, ali i policijom. Time ukazuju na represivni režim pojedine države prema, kako oni sebe nazivaju, borcima za slobodu. Istraživanje u radu policije u državi Victoria u Australiji je pokazalo brzo i jednostavno rješenje u mogućim sukobima dviju grupa u velikoj urbanoj sredini poput Melbournea. Naime, prije početka školske nastave muslimanski tinejdžeri su igrali nogomet na ulicama gdje su živjeli. Ta činjenica nije zadovoljavala nemuslimanske susjede. Jednom prigodom muslimanski tinejdžeri našli su se u sukobu s ostalim tinejdžerima u ulici. Policija je taj potencijalni sukob riješila na način što je zaokupila jednu školsku dvoranu i formirana su dva nogometna tima u kojima su sudjelovali i policajci. Svako jutro prije škole bi se natjecanje odvijalo pod pokroviteljstvom policije. Ovim putem, sve moguće frustracije i netrpeljivosti su se riješile na aktivan način reagiranja na potencijalni problem, te kroz sportsku aktivnost tinejdžerima je pružena prilika kanaliziranja osjećaja netrpeljivosti na sigurnom terenu. Još jednostavnije rješenje bi bilo da su tinejdžeri otjerani svojim kućama, što bi riješilo problem na vrlo kratak period (Pickering et.all, 2008.). Naime ova činjenica je pokazatelj jake socijalne kohezije. Ako je socijalna kohezija slaba, zajednica nije u mogućnosti provoditi socijalnu kontrolu. Drugim riječima, spremnost policije na održanje

socijalnog reda i održavanje visoke razine socijalne kohezije (Lobnikar i sur. prema Nemeč, Prprović, 2015).

Socijalno- kohezivni model ovdje jasno ocrta mogućnosti pojedine policijske institucije kako da reagira na postavljenu prijetnju i potencijalnu prijetnju i kako praktično i efikasno donositi rješenje problema unutar lokalne zajednice. Svaka nacija ima slobodu u postavljanju programa. Najučestaliji može biti povijesni i tradicionalni paravojni model koji neće dugoročno moći smanjiti opasnost, a kamoli je ukloniti.

3.4. Kontakt policajac

Kontakt-policajac je radno mjesto ustrojeno kao rezultat projekta Reforma operativno-preventivnog rada policije u odori u sklopu Strategije djelovanja Policija u zajednici 2003.godine. Glavna svrha je upravo ojačati i održati kontakt s lokalnom zajednicom, građanima te različitim društvenim skupinama, a uz to pratiti različite društvene izazove i probleme koji remete sigurnost građana (Valenta i sur., 2019).

Njegova implementacija ovisi o određenoj tradiciji te socijalnom i političkom kontekstu određenog društva. Također, s obzirom na stratešku određenost Ministarstva unutarnjih poslova preventivnom radu, formaliziranje linije rada prevencije kriminaliteta te proaktivnosti kao europskog standarda, koncept policija u zajednici razvija se na organizacijskoj, funkcionalnoj i operativnoj razini u hrvatskoj policiji (Karlović, Sučić, prema Valenta i sur. 2019). U europskim zemljama posao kontakt-policajaca podrazumijeva jednake ciljeve vezane za prevenciju lokalnih problema i potencijalnih kažnjivih. Drugim riječima, njihova je zadaća naći rješenje za sigurnosne probleme zajedno s predstavnicima lokalne zajednice (Valenta i sur., 2019). Kontakt-policajci u Policijskoj upravi zagrebačkoj organizacijski pripadaju Sektoru policije te svoj preventivni rad usklađuju s organizacijskim jedinicama prevencije kriminaliteta.

Ovaj model pretpostavlja djelovanje službenika i održavanje kontakata s građanima koji se nalaze unutar reda zakona. Ovo djeluje kao direktni servis građanima i djeluje kao izravna veza u reagiranju na počinjene zločine ili prekršaje kao i prevenciju. Cilj je podizanje

kvalitete života, osjećaja sigurnosti u lokalnim zajednicama i generalno u urbanim sredinama (Cajner Mraović, Faber, Volarević, 2003.)

Obnašanje ove dužnosti od službenika zahtjeva potrebnu razinu edukacije i sposobnosti komuniciranja, sklonost slušanja i razumijevanja osoba različitih profila, fleksibilnost u donošenju odluka, pristupačnost i adekvatno rješavanje problema, te motivaciju i očuvanje vlastitog integriteta (Cajner Mraović, Faber, Volarević, 2003.)

Efikasno djelovanje ove strategije upravo pojačava povjerenje u instituciju policije kao i službu, omogućava suradnju građana i policije i pridonosi prevenciji kriminaliteta i prepoznavanju rizičnih i zaštitnih čimbenika pojave kriminala.

4. METODE

4.1. Cilj istraživanja

Glavni cilj ovog rada je istražiti i analizirati stavove i procjene policijskih službenika vezane uz temu procesa radikalizacije u hrvatskom društvu, te utvrditi postoji li prema njihovom mišljenju utjecaj određenih čimbenika na razvoj ekstremizma i jačanje radikalizacije pojedinca, u kojoj mjeri je zastupljena radikalizacija i ekstremizam u Hrvatskoj, u kojoj mjeri se posvećuje pažnja razvoju radikalizacije i ekstremizma u Hrvatskoj, koliko su određene vrste ekstremizma prijeteće hrvatskom društvu, te u kojim situacijama i na kojim mjestima može doći do radikalizacije pojedinaca. Također, cilj je istražiti mišljenje policijskih službenika koje su to relevantne osobe i institucije ključne kako bi efikasno spriječile procese radikalizacije u Hrvatskoj, te jesu li osobe i nadležne institucije dovoljno poduzele kako bi efikasno spriječile radikalizaciju u Hrvatskoj.

Model policije u zajednici kao regulacija procesa deradikalizacije direktno uključuje policijske službenike, te je njihova procjena stanja i mišljenje o sadržaju ovog modela važna karika kako bi ta aktivnost bila efikasna.

4.2. Hipoteze

S obzirom da se ispituju mišljenja i procjena policijskih službenika o utjecaju rizičnih čimbenika na pojavu i razvoj radikalizacije i ekstremizma kod pojedinaca, te percepcija u kojoj mjeri policija i nadležne institucije mogu spriječiti radikalizaciju i ekstremizaciju postavljena je sljedeća nulta hipoteza:

H1: Postoji statistički značajna korelacija između mjere u kojoj policija može spriječiti pojavu ekstremizma i radikalizacije i čimbenika koji utječu na njihovu pojavu.

4.3. Uzorak ispitanika

Analiza je uključivala reprezentativan uzorak od 108 policijskih službenika Visoke policijske škole u Zagrebu. Ispitanici su evaluirali učinkovitost različitih institucija uključenih u prevenciju radikalizacije i ekstremizacije. Od svih ispitanika 28.1 posto su bili redovni studenti bez iskustva rada u policiji, dok su ostali ispitanici obnašali dužnost na lokalnoj razini, odnosno policijskim postajama(66.7 posto), te na regionalnoj razini, odnosno policijskoj upravi(4.6 posto). Ispitanici koji su bili zaposleni u policiji imali su od 1 do 11 godina iskustva rada u policiji.

4.4. Uzorak varijabli

Podaci su prikupljeni na bazi upitnika koji uključuje relevantni set čimbenika koji utječu na pojavu i razvoj radikalizacije u društvu, nadležnih institucija koje su ključne u prevenciji radikalizacije, situacije i prostori koji su pogodni za razvoj radikalizacije pojedinaca, te koje su vrste ekstremizma prijeteće u Hrvatskoj.

Na većinu pitanja odgovori su ponuđeni u obliku Lickertove skale od 1 (izrazito se slažem) do 5 (izrazito se ne slažem). Na određenim pitanjima odabirao se jedan ili više odgovora na temelju percepcije ispitanika. Na neka pitanja ispitanicima je omogućeno da slobodno odgovaraju na temelju njihovog iskustva u službi. Uzorak varijabli proizašao je iz upitnika, koji sadržava set 18 pitanja.

4.5. Metode prikupljanja podataka

Podaci su prikupljeni anonimnim i dobrovoljnim anketiranjem policijskih službenika Visoke policijske škole u Zagrebu 2018.godine. Sukladno svim pravilima etičnosti znanstvenog istraživanja provedba anketiranja se temeljila na sljedećim načelima:

- Anketa je anonimna i nije dozvoljeno ikakvo označivanje upitnika;
- Anketa je dobrovoljna i anketar navedeno ističe prilikom davanja uputa;
- Anketa se provodi grupno, odnosno u razredu razrednome odjelu;
- Ispitanik koji ne želi sudjelovati u anketiranju može vratiti anketu;
- Ispitanicima se daje mogućnost da odustanu od ispunjavanja upitnika u bilo kojem trenutku;
- Ispitanici na kraju upitnika upisuju vlastitu šifru pod kojom se uspoređuju odgovori s drugim upitnikom i time se odgovori ispitanika ne mogu identificirati
- Za vrijeme provođenja ankete anketar je prisutan u učionici, ali ni na koji način ne utječe na odgovore ispitanika:
- Anketar prije početka anketiranja objašnjava svrhu istraživanja, navodi podatke o tome kome se naknadno obratiti za informacije o istraživanju i daje upute ispitanicima, a nakon toga im dijeli anketne upitnike i dogovara na eventualne upite;
- Anketar brine za neometanje ispitanika tijekom ispunjavanja upitnika;
- Nakon što ispitanici ispune anketne upitnike, spremaju ih u kovertu
- Kovertu s upitnicima otvara glavni istraživač te organizira unos podataka na način koji jamči apsolutno očuvanje anonimnosti ispitanika;
- Podaci dobiveni anketom obrađuju se metodama statističke analize i to isključivo grupno.

4.6. Metoda obrade podataka

U obradi podataka za potrebe ovoga rada korištene su metode deskriptivne obrade podataka. Podaci su obrađeni pomoću statističkog paketa SPSS. Od deskriptivnih metoda korištene su apsolutne i relativne frekvencije i srednja vrijednost, dok je od multivarijantnih statističkih metoda obrade podataka u ovome radu korištena korelacijska analiza.

5. REZULTATI

5.1. Deskriptivni rezultati

U Tablici 1 prikazane su aritmetičke sredine, standardne devijacije, minimalne i maksimalne vrijednosti za tvrdnju o tome može li policija u lokalnoj zajednici primjerenim/profesionalnim postupanjem na svome području efikasno spriječiti proces radikalizacije u Hrvatskoj i za čestice vezane uz to koja stanja, odnosno čimbenici utječu na razvoj ekstremizma i jačanje radikalizacije pojedinca.

Tablica 1. Deskriptivni pokazatelji za tvrdnje o mogućnosti policije za efikasnim sprječavanjem procesa radikalizacije i čimbenicima koji utječu na razvoj ekstremizma

	N	Minimum	Maksimum	Aritmetička sredina (M)	Standardna devijacija (SD)
Mjera u kojoj policija može spriječiti procese radikalizacije	108	1	5	3,16	0,987
Čimbenici koji utječu na razvoj ekstremizma i radikalizacije					
Nepravda u svijetu	107	1	5	3,34	1,009
Financijska/gospodarska kriza	108	1	5	3,69	0,848
Političke nesuglasice u svijetu	108	1	5	3,67	0,976
Političke nesuglasice u lokalnoj sredini	108	1	5	3,13	0,908
Vjerska ili druga ideološka indoktriniranost ljudi	108	1	5	3,67	1,059
Promocija/poticanje mržnje od strane političkih vođa	107	1	5	3,73	1,005
Propaganda vjerskih vođa	107	1	5	3,64	1,030
Osjećaj nemoći pojedinca	108	1	5	2,96	1,022
Karakteristike/osobnost pojedinca	108	1	5	2,93	1,030
Izvještavanje medija (časopisi, TV)	108	1	5	3,69	0,870
Mrežna propaganda (internet, FB, Twitter)	106	2	5	3,80	0,877

Tablica 2. Postotni udio sudionika s obzirom na procjene tvrdnje o mogućnosti policije za efikasnim sprječavanjem procesa radikalizacije i čimbenicima koji utječu na razvoj ekstremizma

		ništa	2	3	4	vrlo mnogo
Mjera u kojoj policija može spriječiti procese radikalizacije	N	4	25	37	34	8
	%	3,7	23,1	34,3	31,5	7,4
		uopće nema utjecaja	2	3	4	izrazito utječe
Čimbenici koji utječu na razvoj ekstremizma i radikalizacije						
Nepravda u svijetu	N	3	19	38	33	14
	%	2,8	17,8	35,5	30,8	13,1
Financijska/gospodarska kriza	N	2	3	39	46	18
	%	1,9	2,8	36,1	42,6	16,7
Političke nesuglasice u svijetu	N	3	10	27	48	20
	%	2,8	9,3	25,0	44,4	18,5
Političke nesuglasice u lokalnoj sredini	N	3	22	48	28	7
	%	2,8	20,4	44,4	25,9	6,5
Vjerska ili druga ideološka indoktriniranost ljudi	N	4	10	30	38	26
	%	3,7	9,3	27,8	35,2	24,1
Promocija/poticanje mržnje od strane političkih vođa	N	1	13	27	39	27
	%	0,9	12,1	25,2	36,4	25,2
Propaganda vjerskih vođa	N	1	15	31	34	26
	%	0,9	14,0	29,0	31,8	24,3
Osjećaj nemoći pojedinca	N	5	33	41	19	10
	%	4,6	30,6	38,0	17,6	9,3
Karakteristike/osobnost pojedinca	N	8	28	45	18	9
	%	7,4	25,9	41,7	16,7	8,3
Izveštavanje medija (časopisi, TV)	N	1	7	35	46	19
	%	0,9	6,5	32,4	42,6	17,6
Mrežna propaganda (internet, FB, Twitter)	N	0	6	35	39	26
	%	0,0	5,7	33,0	36,8	24,5

Na temelju rezultata u Tablici 1 vidljivo je da polaznici Policijske akademije u prosjeku više smatraju nego ne smatraju da policija u lokalnoj zajednici može primjerenim, odnosno profesionalnim postupanjem na svom području efikasno spriječiti procese radikalizacije u Hrvatskoj ($M=3,16$, $SD=0,987$). Točnije, 3,7 % polaznika smatra da policija ne može ništa napraviti u sprječavanju radikalizacije, dok 7,4 % polaznika smatra da policija ima važnu ulogu u tom procesu.

Prosječne procjene utjecaja čimbenika koji utječu na razvoj ekstremizma i jačanje radikalizacije pojedinca nalaze se iznad sredine skale, što ukazuje na to da polaznici u većoj mjeri smatraju da navedeni čimbenici utječu u određenoj mjeri na razvoj ekstremizma i jačanje radikalizacije nego da ne utječu. Čimbenici za koje najveći udio polaznika smatra da izrazito utječu na razvoj ekstremizma i jačanje radikalizacije su: poticanje mržnje od strane

političkih vođa (25,2 %), mrežna propaganda (24,5 %), propaganda vjerskih vođa (24,3 %) i vjerska ili druga ideološka indoktriniranost ljudi (24,1 %). Od ispitanih čimbenika, najveći udio polaznika (7,4 %) smatra da karakteristike, odnosno osobnost pojedinca uopće nema utjecaj na jačanje ekstremizma i radikalizacije.

Može se zaključiti da su polaznici skloniji stavu da policija u lokalnoj zajednici može spriječiti procese radikalizacije u Hrvatskoj, a izvore ekstremizma i radikalizacije najviše vide u propagiranju takvih stavova od strane utjecajnih javnih osoba.

5.2. Povezanost mjere u kojoj policija u lokalnoj zajednici može spriječiti pojavu radikalizacije i čimbenika koji utječu na njenu pojavu

Kako bismo utvrdili postoje li određeni čimbenici koji utječu na pojavu ekstremizma i radikalizacije, a za koje polaznici smatraju da se mogu spriječiti ili djelovati na njih na području policije u lokalnoj zajednici, provedena je korelacijska analiza. Rezultati su prikazani u Tablici 3.

Tablica 3. Korelacije između mjere u kojoj policija može spriječiti pojavu ekstremizma i radikalizacije i čimbenika koji utječu na njihovu pojavu

	Mjera u kojoj policija može spriječiti procese radikalizacije
<i>Nepravda u svijetu</i>	,151
<i>Financijska/gospodarska kriza</i>	,136
<i>Političke nesuglasice u svijetu</i>	,045
<i>Političke nesuglasice u lokalnoj sredini</i>	-,054
<i>Vjerska ili druga ideološka indoktriniranost ljudi</i>	-,155
<i>Promocija/poticanje mržnje od strane političkih vođa</i>	,001
<i>Propaganda vjerskih vođa</i>	-,110
<i>Osjećaj nemoći pojedinca</i>	,034
<i>Karakteristike/osobnost pojedinca</i>	-,126
<i>Izveštavanje medija (časopisi, TV)</i>	,263**
<i>Mrežna propaganda (internet, FB, Twitter)</i>	,111

Napomena: $p < ,01^{**}$; $p < ,05^{*}$

Rezultati u Tablici 3 ukazuju na to da je mjera u kojoj policija može spriječiti procese radikalizacije statistički značajno pozitivno povezana s jednim čimbenikom koji utječe na pojavu radikalizacije. Točnije, polaznici koji smatraju da policija može mnogo toga učiniti za

sprječavanje procesa radikalizacije, skloniji su smatrati da izvještavanje medija putem časopisa i TV-a ($r=,263$, $p<,01$) dosta utječe na pojavu procesa ekstremizacije i radikalizacije. S obzirom na utvrđenu povezanost, potrebno je razmotriti ulogu policije u prevenciji radikalizacije djelovanjem na izvještavanje medija koje djeluje na pojavu ekstremizma i radikalizacije.

6. RASPRAVA

Rezultati ukazuju kako je percepcija rizičnih čimbenika ekstremizma i radikalizacije policijskih službenika ključan faktor u preventivnom djelovanju policije u zajednici. Naime, stavovi policijskih službenika postavljaju pozitivne smjernice, s obzirom da policija u lokalnoj zajednici može primjerenim i profesionalnim postupanjem na svom području efikasno spriječiti procese radikalizacije u Hrvatskoj. Na temelju toga, možemo reći da uloga policije u zajednici nosi svjesnu odgovornost u prevenciji radikalizacije.

Bitno je za napomenuti ključan čimbenik velikog utjecaja umreženih radikalnih pojedinaca koji vjerskim i ideološkim pritiskom izravno utječu na stavove i spremnost pojedinaca za počinjenje ekstremističkog nasilja. Točnije, polaznici koji smatraju da policija može mnogo toga učiniti za sprječavanje procesa radikalizacije, skloniji su smatrati da izvještavanje medija putem časopisa i TV-a dosta utječe na pojavu procesa ekstremizacije i radikalizacije. Ovi rezultati potvrđuju kako mediji, mogu odigrati važne uloge u masovnom propagiranju radikalnih stavova i time ojačati radikalizacijske procese, no ujedno podizanje samoodgovornosti medijskog izvještavanja može ukloniti okolnosti koje dovode do procesa radikalizacije i ekstremizacije, kroz poticanje stvaranja međusobnog poštivanja i razumijevanja, te miroljubivog suživota različitih kultura, kao i promoviranje i zaštitu ljudskih prava, temeljnih sloboda, demokratskih principa i vladavine prava.

Također, važno je napomenuti veliki značaj razvoja informacijske i komunikacijske tehnologije u pogledu globalne internetske umreženosti. Tradicionalno, civilno društvo djeluje u stvarnom prostoru, ali inovacije informacijskih i komunikacijskih tehnologija u dovele su do razvoja globalnog angažiranja civilnog stanovništva (Prodan, 2015). Od kraja 2017. godine, procijenjeno je da polovica svjetske populacije ili oko 3,819 milijardi ljudi, aktivno koristi internet, od kojih su više od tri milijarde aktivni korisnici društvenih medija.

Ova tehnološka revolucija rezultirala je širenjem zajednica građana umreženih na društvenim medijima, koje prelaze geografske i društvene podjele. Ove formalne ili neformalne mreže imaju mogućnost da brzo angažiraju širu javnost i mobiliziraju podršku pojedinačnih interesa, privlačeći pažnju na pokrete koji mogu biti pozitivni ili negativni (Prodan, 2015). Samim time, problem radikalizacije postaje kompleksniji koncept, zbog otežanog djelovanja i nemogućnosti direktnog policijskog rada.

Ovime, ukazuje se na potrebu moguće proširenje rada policije kroz programe koji nastoje smanjiti privlačnost nasilnog ekstremizma i izgrade otpornost na njegov utjecaj i širenje. Neki od tipova ovakvih programa su: podizanje svijesti u školama o prijetnjama nasilnog ekstremizma, javne kampanje i debate u zajednici, međureligijski dijalog, edukacija nastavnika i lidera u zajednici s ciljem prepoznavanja i pružanje podrške pojedincima podložnim radikalizaciji, kontrola oglašavanja u medijima kroz definirani novinarski etički kodeks i pokretanje kampanja sa alternativnim porukama i izgradnja povjerenja zajednice u policiju (Prodan, 2015).

Revolucija interneta i društvenih medija razbila je tradicionalne komunikacijske barijere, stvarajući međusobno povezaniji svijet. Nasilne ekstremističke organizacije prepoznale su i iskoristile moć i doseg koje imaju platforme društvenih medija, pa i teško dostupnog „deep weba“ koristeći ih da motiviraju, regrutiraju i mobiliziraju podršku, vode psihološki rat, potiču i koordiniraju napade, te prikupljaju novčana sredstva (Prodan, 2015).

S obzirom na široku stratešku i taktičku primjenu koju internet i društveni mediji imaju za nasilne ekstremiste, IT sektor ima ključnu ulogu, kako u onemogućavanju zloupotrebe platformi, tako i u podršci inicijativa civilnog društva (Prodan, 2015).

Efikasnim služenjem policije u zajednici moguća je direktna kontrola i uklanjanje ovih uzročnih faktora radikalizacije. Moguća primjena modela policije u zajednici neće se morati izravno staviti u koštac s rastućim problemom internetskog medija, no svakako se treba staviti u domenu jednog oblika socijalne kontrole. Većina glavnih platformi u društvenim medijima povećala je svoje aktivnosti tokom proteklih godina u cilju prepoznavanja zloupotrebe na mreži i govora mržnje, što je rezultiralo uklanjanjem velikih količina online sadržaja

koji promoviraju nasilni ekstremizam. Ove aktivnosti se moraju pažljivo koristiti u okviru parametara zakona koji štite slobodu govora (Prodan, 2015).

Dodavanje proaktivnog pristupa ovoj reaktivnoj poziciji može dovesti do još boljih rezultata. IT kompanije imaju tehnološke kapacitete i resurse da razviju, u partnerstvu s organizacijama civilnog društva prilagođene komunikacijske strategije i kampanje koje dovode u pitanje naraciju nasilnog ekstremizma i promoviraju kulturu tolerancije, dijaloga i nediskriminacije, za što je preduvjet podizanje razine odgovornosti kroz međusobno povjerenje policije i lokalne zajednice (Prodan, 2015). Oni također mogu poticati i podržavati istraživanja o zloupotrebi i eksploataciji interneta i platformi na društvenim medijima od strane nasilnih ekstremnih organizacija i tako pomoći kreatorima politika da razviju efikasnija rješenja. Ostali naponi mogu se fokusirati na osnaživanje žrtava da se uključe u preventivne aktivnosti, pružajući im mogućnost korištenja on-line foruma gdje mogu podijeliti svoja iskustva (Prodan, 2015).

Internet revolucija je posljednjih godina preoblikovala medijsko okruženje, gdje sredstva masovne komunikacije više nisu ekskluzivna domena profesionalnih novinara. Glavni (mainstream) mediji se sve više bore za prostor izvještavanja s manjim portalima, a identifikacija pouzdanih izvora predstavlja sve veći izazov. Način na koji se nasilje i incidenti koji se odnose na ekstremizam pojavljuju u medijima ima dubok utjecaj na dinamiku zajednice, sigurnost i napore nadležnih institucija, pa i učinkovitost modela policije u zajednici (Prodan, 2015).

Izvještavanje može polarizirati zajednice, promovirati netoleranciju i mržnju i ojačati ili pogoršati faktore koji pogoduju radikalizaciji. Oni također mogu pružiti prostor i razvijati pozitivne poruke u zajednici. Naime, izgradnja kapaciteta za medijske praktičare može se fokusirati na praktične smjernice o izbjegavanju indirektna promocije nasilnog ekstremističkog sadržaja, slika ili poruka u izvještavanju, senzacionalističkog ili provokativnog rječnika ili stigmatizacije pojedinih etničkih ili vjerskih zajednica (Prodan, 2015).

Velika ekonomska kriza koja je započela 2007. godine ima posljedicu jačanja ekstremnih političkih snaga i destabilizacija u zapadnom svijetu prevladavajućeg sustava liberalne demokracije. U ovakvom razdoblju stvara se nova inačica nepravde u svijetu, te produbljenje

jaza bogatih i siromašnih. Takvo kaotično stanje ostavlja kao posljedicu i povećano nasilje u društvu, pa samim time i ekstremno nasilje na nacionalnoj, vjerskoj, ideološkoj i kulturnoj razini. Najveća ekonomska kriza u dvadesetom stoljeću praktički je rodila fašizam i nacizam (Klarić, 2018).

U istočnoj Europi vlasti u Mađarskoj i Poljskoj grade nešto što i sami zovu neliberalnim demokracijama, u kojima se ograničavaju slobode na kojima je počivalo moderno liberalno demokratsko društvo. Na izborima na prostorima Europske Unije manje ekstremne političke skupine postaju faktori bez kojih je sve teže sastaviti vlast (Rimac prema Klarić, 2018).

Uspon krajnje desnih stranaka od posljednje ekonomske krize na ovamo može se prikazati usporedbom nekoliko brojki. Prije izbijanja ekonomske krize na izborima u Francuskoj Nacionalni front je dobio 4,29 posto glasova i niti jedno mjesto u Nacionalnoj skupštini, a poslije izbijanja ekonomske krize dobili su 13,2 posto i osam mjesta u Nacionalnoj skupštini. U Švedskoj su ultradesni Švedski demokrati na parlamentarnim izborima 2006. godine dobili 2,9 posto glasova, a 2018. godine dobili su 17,5 posto (Rimac prema Klarić, 2018).

Na njemačkim izborima prije krize tada najjača ekstremno desna stranka dobila je 1,5 posto glasova, a 2018. godine je krajnje desni AFD na njemačkim izborima dobio 12,6 posto glasova i 94 mandata u parlamentu. Ekstremnu ideologiju se uvijek može lakše kanalizirati samom ekonomskom dnu društva, ali ono nije toliko da bi moglo tvoriti značajnu političku snagu. No, kad im pridružite relativno brojnan srednji sloj kakav postoji u demokratskim društvima može postati veliki problem i vrlo utjecajan faktor u pojavi radikalizacije (Rimac prema Klarić, 2018). Ekstremne stranke poput njemačkog AFD-a zapravo revitaliziraju ideologije nacizma i fašizma, samo pod drugim znakovljem i drugim objektima mržnje. Tada su to bili Židovi, a danas migranti i islamske zajednice (Rimac prema Klarić, 2018).

Istraživanja koja su se bavila problemom radikalizacije identificirala su proces povezan s takozvanim kognitivnim otvaranjem koje osobu čini receptivnom za radikalne ideje, uključujući i one koje dozvoljavaju korištenje nasilja za ostvarivanja određenih političkih ciljeva. Ovo se može manifestirati određenim promjenama osobnog identiteta (Brkić Šmigoc i sur.2019).

Iako nam je poznato da je vrlo teško identificirati i procijeniti promjene nečijih osobnih stavova, ono što je realno za svrhu identificiranja ranih znakova radikalizacije jest da se analizira izražavanje mišljenja unutar zajednice (Brkić Šmigoc i sur.2019).

Ako postoje i druge osjetljivosti i ako je potražnja (traženje pojedinca, osjećaj razočarenja i nezadovoljstva) zadovoljena ponudom ekstremističkih ideoloških pravila i odgovora kroz kontakt s t osobama zaduženim za regrutiranje ili ekstremističkim vjeroučiteljima, izloženosti ekstremističkim utjecajima kroz internet, vršnjake ili posjećivanjem određenih mjesta, može biti prisutna viša razina ranjivosti. Ovo se može manifestirati na način da pojedinac pronalazi nove uzore ili ideološke vođe. Ovakvo ponašanje, samostalno, još uvijek nije pokazatelj da je osoba prigrlila ekstremističke ili militantne ideje s kojim se susrela, ali uz prisutnost drugih faktora kao što su promjene u ponašanju, promjena retorike, otuđenje od društvenog okruženja može ukazivati na potencijalnu radikalizaciju (Brkić Šmigoc i sur.2019).

Proces izolacije na razini grupe ili zajednice, kao rezultat nepovoljnih ekonomskih i socijalnih okolnosti, kao i iskustava diskriminacije, može u kombinaciji s drugim faktorima učiniti određene pojedince osjetljivim na potencijalnu radikalizaciju. Siromaštvo, socijalna izolacija i marginalizacija nekih zajednica mogu generirati rizik od radikalizacije tako što će povećati osjetljivost osoba iz tih zajednica na radikalne ideologije (Brkić Šmigoc i sur.2019). Društvena izolacija na razini zajednice ne znače automatski izlaganje osoba iz takvih zajednica radikalizaciji. Ponajviše, radikalizirani pojedinci upravo djeluju na razini pripadajuće zajednice.

Najnovije istraživanje rizičnosti ideoloških i vjerskih propaganda na pojedince (Brkić i sur.2019.) pokazuju manifestaciju tih čimbenika na sugestivnoj, upozoravajućoj i visokorizičnoj razini:

Sugestivni rizični čimbenici:

- Prekidanje veza s porodicom i prijateljima,
- Društvena izolacija,
- Vidljive promjene u vjerskim i drugim svakodnevnim rutinama
- Uspostavljanje kontakata s vjerskim ili ideološkim vođama ili osobama koje se bave regrutiranjem novih članova,
- Zalaganje za radikalnu retoriku
- Grupna izolacija
- Otvoreno izražavanje nezadovoljstva

- Izražavanje dihotomnih stavova prema svijetu (mi i oni)
- Izražavanje nepoštivanja ili odbacivanje legitimiteta (sekularnih) vlasti
- Izjave kojima se dehumaniziraju grupe, kao što su nevjernici ili druge etničke i vjerske grupe

Upozoravajući rizični čimbenici:

- Posjedovanje ili distribuiranje ekstremističke literature,propagandnih materijala ili on-line sadržaja
- Organiziranje, vođenje ili prisustvovanje skupovima organiziranim s ciljem promoviranja ekstremističkih ideja i ciljeva
- Kontakt s ekstremističkim grupama ili aktivno članstvo u njima (u domovini ili u inozemstvu)
- Uključenost u kriminalne aktivnosti
- Izražavanje i širenje ideja o nelegitimnim radikalnim promjenama, te abolicija sekularnog demokratskog društva
- Otvoreno izražavanje podrške terorističkim organizacijama i ciljevima
- Otvoreno izražavanje određenih stavova koji podržavaju nasilje

Visokorizični čimbenici:

- Putovanje u visokorizične države (ratom zahvaćena područja)
- Učestvovanje u borbama ili vojnim obukama
- Kupovina oružja, eksploziva i drugih sličnih materijala

7. ZAKLJUČAK

Cilj ovog rada je istražiti i analizirati stavove i procjene policijskih službenika vezane uz temu procesa radikalizacije u hrvatskom društvu, te utvrditi postoji li prema njihovom mišljenju utjecaj određenih čimbenika na razvoj ekstremizma i jačanje radikalizacije pojedinca, u kojoj mjeri je zastupljena radikalizacija i ekstremizam u Hrvatskoj, u kojoj mjeri se posvećuje pažnja razvoju radikalizacije i ekstremizma u Hrvatskoj, koliko su određene vrste ekstremizma prijeteće hrvatskom društvu, te u kojim situacijama i na kojim mjestima može doći do radikalizacije pojedinaca.

Analiza te utvrđivanje povezanosti mjere u kojoj policija može spriječiti pojavu ekstremizma i radikalizacije i čimbenika koji utječu na njihovu pojavu provedeno je na uzorku od 108 policijskih službenika na policijskoj akademiji. Na temelju korelacijske analize možemo donijeti odluku o prihvaćanju nulte hipoteze na kojoj počiva ovo istraživanje.

Mjere u kojoj policija može spriječiti procese radikalizacije ispitanici smatraju iznad svega jedan čimbenik koji utječe na radikalizaciju. Točnije, smatraju da je izvještavanje medija putem TV-a i časopisa, a zatim i mrežnom propagandom ključno za pojavu procesa radikalizacije i ekstremizacije.

Čimbenici za koje najveći udio polaznika smatra da izrazito utječu na razvoj ekstremizma i jačanje radikalizacije su: poticanje mržnje od strane političkih vođa, mrežna propaganda, propaganda vjerskih vođa i vjerska ili druga ideološka indoktriniranost ljudi.

Činjenica da polaznici Policijske akademije u prosjeku više smatraju kako policija u lokalnoj zajednici može primjerenim, odnosno profesionalnim postupanjem na svom području efikasno spriječiti procese radikalizacije u Hrvatskoj postaje pozitivan prediktor odgovornosti i pouzdanosti u djelovanje policije na razini lokalnih zajednica.

Hrvatska je svojim osamostaljenjem devedesetih godina prošloga stoljeća reformirala policiju kao nastavak cjelokupnih promjena na razini države u skladu s legislativama i uvjetima Europske Unije s ciljem podizanja standarda sigurnosti i razvoja na razini zapadnoeuropskih zemalja. To je bilo uvođenje modela policije u zajednici. 2003. godine stručnjaci Ministarstva unutarnjih poslova razvijaju novu strategiju aktivnosti policije, kao dio planiranoga procesa promjena koje je nužno implementirati (Cajner Mraović, 2016). Konkretnije, dva su pristupa implementaciji policije u zajednici: uključivanje svih policijskih službenika te uvođenje specijalnih policijski službenika i jedinica policijskih službenika za policiju u zajednici (Kappeler, Gaines, prema Borovec i sur. 2018).

Policija u zajednici u Hrvatskoj sastoji se od šest međusobno povezanih projekata koji bi trebali garantirati potpunu implementaciju modela policije u zajednici (Cajner Mraović, Faber, 2016). Strategija nastala 2003. godine donosi tih šest projekata: reforma operativnih i preventivnih aktivnosti uniformirane policije uvođenjem policijskih službenika u zajednici te uspostavljanje odnosa visoke kvalitete sa stanovnicima područja koje im je dodijeljeno; razvoj aktivnosti prevencije kriminala s ciljem reduciranja rizičnih faktora odgovornih za kriminal i devijantnost; organizacija prevencije u lokalnim zajednicama koordinacijom i kooperacijom policije i ostalih nosioca lokalne zajednice; reforma odnosa s javnosti pravovremenim i objektivnim izvješćivanjem o stanju sigurnosti u državi; reforma policijskoga obrazovanja; unutarnja demokratizacija policije (Cajner Mraović, Faber, 2016). Kao svojevrsna nadogradnja modelu policije u zajednici uveden je program kontakt policijski službenici kao i policijski službenici za prevenciju. Oni zajedno čine temelj reforme uniformirane policije. (Faber, Cajner Mraović, 2003). Iako je policija u zajednici diljem svijeta implementirani model, u Hrvatskoj nedostaje istraživanja koja bi pokazala što to čini uspješnu implementaciju modela policije u zajednici.

Kontakt policijskim službenicima dodijeljeno je stalno mjesto patroliranja na kojemu djeluju prokativno i u suradnji s građanima i ostalim nosiocima zajednice motre i rješavaju probleme (Cajner Mraović, Faber, 2016). Glavninu posla unutar modela policije u zajednici odrađuju kontakt policijski službenici, no njima bi se trebali priključiti i ostali članovi policije (Cajner Mraović, Faber, 2016).

Rastuća prijetnja procesa radikalizacije, ekstremizacije i njihovog krajnjeg produkta terorizma postavlja velike izazove u prevenciji na globalnoj razini. Ovakvi preventivni modeli služe upravo očuvanju sigurnosti na nacionalnoj razini kroz lokalno djelovanje na razini zajednice.

Neophodno je razvijati suradnju, razmjenu podataka, zajednička istraživanja na području radikalizacije, ekstremizma i terorizma, unutar organizacija u kojoj se Hrvatska nalazi, ali i izvan njih jer današnji terorizam predstavlja globalnu sigurnosnu prijetnju. Jednako je potrebno razvijati suradnju sa svojim državama na području Balkana, odnosno na području jugoistoka Europe i u ovom smjeru zajedničkim snagama provoditi potrebne analize (Radaković Groš,2018.) .

Već je i ranije spomenuto kako Hrvatska predstavlja važnu ulogu u ovom dijelu Europe i važan koridor kao takav mora imati razvijenu mrežu komunikacije na nacionalnoj, internacionalnoj i lokalnoj razini. U susjednoj Bosni i Hercegovini ukazuje se na visoku koncentraciju potencijalnih ekstremista i radikalista, što prvenstveno Hrvatskoj predstavlja prijetnju sigurnosti.

Navedenim sigurnosnim rizicima svakako pogoduju društva s velikim unutarnjim podjelama, uništenog gospodarstva, razvijenim stopama organiziranog i drugog kriminaliteta koji putem korupcije nagrizaju pravosudni, represivni aparat, a što u konačnici izaziva veliku pravnu nesigurnost, i riskantnu državu (Radaković Groš,2018.). Povijest je pokazala kako je navedeno područje oduvijek predstavljalo sjecište različitih geopolitičkih interesa, a razum pokazuje kako su međusobno povjerenje, suradnja i mir na ovom području nužni za njegov sigurnosni, gospodarski, kulturni i drugi prosperitet (Radaković Groš,2018.).

Za cjelokupnu kontekstualizaciju vrlo su bitni i sami teroristički incidenti, kao na primjer teroristički napad 9.rujna na tlu SAD-a. Upravo taj događaj je bio glavni okidač za reforme u policijskom radu, posebno u području odjela za borbu protiv terorizma u raznim svjetskim vladama i nacionalnim nadležnim tijelima da se policijsko djelovanje usmjeri više u antiterorističko djelovanje. Vrlo je bitan čimbenik u birokratizaciji policijskog upravljanja ta tendencija depolitizacije i odmak od repolitizacije policije i smjer prema učinkovitim naporima rada same policije.

Tehnološka revolucija rezultirala je širenjem zajednica građana umreženih na društvenim medijima, koje prelaze geografske i društvene podjele. Ove formalne ili neformalne mreže imaju mogućnost da brzo angažiraju širu javnost i mobiliziraju podršku pojedinačnih interesa, privlačeći pažnju na pokrete koji mogu biti pozitivni ili negativni (Prodan, 2015). Samim time, problem radikalizacije postaje kompleksniji koncept, zbog otežanog djelovanja i nemogućnosti direktnog policijskog rada. Mrežni efekt je upravo širenje osjećaja alijenacije od većine društva i time se razvija defenzivna kultura zajednice gdje se oni koji se osjećaju napadnutim povlače u izolirane enklave kao forma samoobrane. Sposobnost terorista da prodiru kroz te enklave i hrane se strahom tih članova je veoma dobro etablirana (Bloom prema Lieberman, 2009.). Jedan od takvih obrazaca je samo-defenzivna izolacija koja je karakteristična za zapadna društva.

Izvještavanja medija da su neki migranti prikazani kao očajnici koji prodiru na Zapad, ne odriče nas odgovornosti da svoje društvo učinimo pripremljenijim, humanijim, otvorenijim i tolerantnijim za potencijalne nove sugrađane s obzirom da je upravo kontraproduktivno formuliranim preventivnim strategijama policije u zajednici.

8. POPIS KORIŠTENIH IZVORA

1. Borovec, L., Prpić, M., Hrupelj, M. (2018.), „*Profesionalizacija Hrvatske policije u kontekstu ukupnih reformskih procesa policije u zajednici*“, Zagreb, 2018. Sveučilište u Zagrebu, Hrvatski studiji
2. Brkić Šmigoc, J., Mujagić, M., Šušnica, S., Haračić-Nović, I., Zuković, A. (2019.), „*Rad s pojedincima i porodicama koje su u riziku od radikalizacije ili su radikalizirane: Priručnik za stručnjake*“, Atlantska inicijativa, Sarajevo, 2019., (URL): https://atlantskainicijativa.org/wpcontent/uploads/Nova_2305_web_mala1-compressed.pdf.
3. Cajner Mraović, I., Faber, V., Volarević, G. (2003) *Strategija djelovanja „Policija u zajednici*“. Ministarstvo unutarnjih poslova.
4. Cajner Mraović, I., Faber, V. (2016) Community Policing Strategy in Croatia: What Do We Know And What Do We Know After 15 Years Of Implementation? u: Meško, G., Lobnikar, B. Criminal Justice and Security in Central and Eastern Europe: *Safety, Security, and Social Control in Local Communities: Conference proceedings*. Fakulteta za varnost nevede, Univerze v Mariboru: 39–50
5. Cakić, A. (2018.) „*Sociološki diskurs o terorizmu*“, Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu, Odsjek za sociologiju, Sarajevo
6. Jakešević, R. (2012.), „*Mirovne misije i sigurnosna politika Hrvatske*“, Političke analize, Vol.3, No. 12, 2012. Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, <https://hrcak.srce.hr/142019>
7. Jonathan-Zamir, T., Weisburd, D., Hasisi, B. (2014) „*Policing Terrorism, Crime Control, and Police-Community Relations: Learning from the Israeli Experience*“, Springer, Cham, Springer International Publishing Switzerland 2014. DOI <https://doi.org/10.1007/978-3-319-08126-7>
8. Lieberman, C.A. (2009.) „*Community policing and Counter Terrorism: Community Policing Philosophy as a Tool for Local Law enforcement to Counter Terrorist activities*“, New York, USA, Graduate Faculty in Criminal Justice
9. Lozančić M. (2009.), „*Sigurnosni izazovi za Republiku Hrvatsku u euroatlantskom geostrategijskom kontekstu*“, Sigurnost i obrana Republike Hrvatske u euroatlantskom kontekstu, Zagreb, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, 2009, zbornik radova

10. Klarić, J. (2018.) „*Svaka globalna ekonomska kriza ojača ekstremiste, a sljedeća je vrlo blizu. Što bi uopće moglo poći krivo?*“, Telegram: Politika i kriminal, <https://www.telegram.hr/price/velika-ekonomska-kriza-ojacala-je-ekstremiste-a-sljedeca-je-blizu-sto-bi-uopce-moglo-poci-po-zlu/>
11. Nemeć, N., Prprović, B.(2015.) „*Evaluacija modela policije u zajednici u populaciji Roma: Usporedba Hrvatske i Slovenije*“, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatski studiji, Zagreb, 2015.
12. Ogorec, M. (2008.),„*Novi oblici ugroza i nacionalna sigurnost u percepciji hrvatskih građana*“, Institut za istraživanje i razvoj obrambenih snaga MORH-a, Zagreb, UDK: 316.654(497.5):355.02
13. Pickering,S, McCulloch, J, Wright-Neville, D.(2001.) „ *Counter-Terrorism Policing: Community, Cohesion and Security*“, Clayton ,Australia, Monash University, Springer
14. Prodan, T.(2015.),„*Internet, terorizam, protuterorizam*“,National security and the future, Vol. 16, No.1, 2015. str. 93-143, <https://hrcak.srce.hr/157109>
15. Radaković Groš,Đ. (2018.), „*Uzroci radikalizacije terorista*“, Polic. sigur. Zagreb, godina 27. (2018), broj 3, str. 324 – 348
16. Schmid,A.P.(2013.), „*Radicalisation,De-Radicalisation,Counter-Radicalisation: A Conceptual Discussion and Literature Review*“, International Centre for Counter-Terrorism, Hague, Netherlands, March 2013.
17. Uloga civilnog društva u prevenciji i suprotstavljanju nasilnom ekstremizmu i radikalizaciji koji vode ka terorizmu: Vodič za Jugoistočnu Evropu
18. United Nations Counter-Terrorism Implementation Task Force (2008), „*First Report of the Working Group on Radicalisation and Extremism that Lead to Terrorism*“, New York, UN/CTITF; <http://www.un.org/terrorism/pdfs/radicalisation.pdf>
19. Valenta,Z., Butković,A., Karlović,R., (2018.),„*Osvrt na dosadašnji rad kontakt-policajaca Policijske uprave zagrebačke*“, Policijska sigurnost, Zagreb,2018., broj1, str. 15-26, UDK:351.74

9. SAŽETAK

MOGUĆNOSTI PRIMJENE MODELA POLICIJE U ZAJEDNICI U PREVENCIJI RADIKALIZACIJE U HRVATSKOJ

Matej Hrupelj

Istraživanje i analiza modela prevencije radikalizacije, rastući je, ali ne dovoljno istraženo područje, pogotovo model policije u zajednici i njegove praktične implikacije. Ovaj rad donosi jedinstvenu analizu mogućih preventivnih mjera policije u zajednici po pitanju globalno rastućih rizičnih čimbenika radikalizacije poput: ekonomske krize, nepravde u svijetu, političkih nesuglasica u svijetu i na lokalnoj razini, vjerske i ideološke indoktrinacije ljudi, promicanje mržnje od strane političkih vođa, širenje propagande, osjećaj nemoći pojedinca, izvještavanje medija i mrena propaganda preko društvenih mreža. Istraživanje je temeljeno na nultoj hipotezi koja tvrdi kako postoji statistički značajna korelacija između mjere u kojoj policija može spriječiti pojavu ekstremizma i radikalizacije i čimbenika koji utječu na njihovu pojavu, a provedeno je na uzorku ispitanika koji je sačinjen od 108 studenata Visoke policijske škole u Zagrebu. Rezultati ukazuju na to kako velika većina ispitanika smatra da policija u lokalnoj zajednici može primjerenim, odnosno profesionalnim postupanjem na svom području efikasno spriječiti procese radikalizacije u Hrvatskoj. Također, ispitanici su skloniji stavu da policija u lokalnoj zajednici može spriječiti procese radikalizacije u Hrvatskoj, a izvore ekstremizma i radikalizacije najviše vide u propagiranju takvih stavova od strane utjecajnih javnih osoba. Nadalje, rezultati korelacijske analize ukazuju na to da je mjera u kojoj policija može spriječiti procese radikalizacije statistički značajno pozitivno povezana s jednim čimbenikom koji utječe na pojavu radikalizacije. Polaznici koji smatraju da policija može mnogo toga učiniti za sprječavanje procesa radikalizacije, skloniji su smatrati da izvještavanje medija putem časopisa i TV-a dosta utječe na pojavu procesa ekstremizacije i radikalizacije. Istraživanje ovakvoga tipa ima značajne praktične implikacije u prevenciji radikalizacije, jer ukazuje upravo na koje rizične čimbenike trebaju policija u zajednici, te ostali strateški programi nacionalne sigurnosti obratiti pažnju.

Ključne riječi: Policija u zajednici, prevencija, radikalizacija, ekstremizacija

10. SUMMARY

POSSIBILITIES OF IMPLEMENTING THE COMMUNITY POLICING MODEL IN THE PREVENTION OF RADICALIZATION IN CROATIA

Matej Hrupelj

This research and analysis of the radicalization prevention model is a growing but not sufficiently researched area, especially the community policing model and its practical implications. This paper presents a unique analysis of possible preventive measures by community policing on globally growing risk factors of radicalization such as: economic crisis, injustice in the world, political disagreements in the world and at the local level, religious and ideological indoctrination of people, promotion of hatred by political leaders, dissemination propaganda, the feeling of powerlessness of the individual, media reporting and online propaganda through social networks. The study is based on a null hypothesis, which claims that there is a statistically significant correlation between the extent to which police can prevent extremism and radicalization and the factors that influence their occurrence, and was conducted on a sample of 108 Zagreb Police College students. The results indicate that the vast majority of respondents believe that police in the local community can effectively prevent radicalization processes in Croatia by appropriate or professional action in their area. Also, respondents are more inclined to believe that police in the local community can prevent the processes of radicalization in Croatia, and the sources of extremism and radicalization are mostly seen in the propagation of such views by influential public figures. Furthermore, the results of the correlation analysis indicate that the extent to which police can prevent radicalization processes is statistically significantly positively related to one factor influencing the occurrence of radicalization. Trainees who believe that the police can do a lot to prevent the process of radicalization are more inclined to believe that media coverage through magazines and TV has a significant impact on the emergence of the process of extremization and radicalization. This type of research has significant practical implications for the prevention of radicalization, as it indicates precisely what risk factors community policing and other strategic national security programs need to pay attention to.

Keywords: Community policing, prevention, radicalization, extremization

11. PRILOZI

11.1. Upitnik

UPITNIK O OPAŽANJU PROCESA RADIKALIZACIJE

Poštovane kolegice, poštovani kolege.

Na Visokoj policijskoj školi smo pripremili kratak upitnik kojim želimo doznati mišljenja i procjene vezane uz temu procesa radikalizacije u društvu. Regulacija procesa (de)radikalizacije je u posljednje vrijeme postala važan zadatak, u koji je često uključena i policija. Kako bismo pri planiranju aktivnosti mogli biti uspješni, vrlo je važno znati što o tom sadržaju misle i kako ocjenjuju stanje oni koji se pri svom radu s tim pojavama susreću.

Pitamo Vas za Vaša mišljenja i ocjene, zato nijedan odgovor nije ni pravilan ni očekivan. Svi Vaši odgovori su povjerljivi, a analizu odgovora ćemo izvesti tako što ćemo predstaviti samo ukupne rezultate. Tako neće biti moguće utvrditi pojedinačne odgovore na postavljena pitanja.

Jedan od ciljeva ovog upitnika jest i utvrđivanje uspješnosti kratke edukacije na kojoj ćete danas sudjelovati. Zato ćemo dio ovoga upitnika ponoviti na kraju edukacije. Kako bismo mogli uspoređivati odgovore, na kraju upitnika ćemo Vas zamoliti da smislite šifru, koju ćete znati samo Vi. Molimo Vas da šifru zapamtite i zapišete ju i na prvi i na drugi upitnik. Tako ćemo moći uspoređivati odgovore, a nećemo moći utvrditi čiji su odgovori.

Ukoliko ćete imati ikakvih pitanja vezanih uz upitnik, možete kontaktirati dekana Visoke policijske škole dr. sc. Krunoslava Borovca (kborovec@mup.hr).

Q1 Koliko mislite da znate o ekstremizmu, nasilnom ekstremizmu i procesu radikalizacije? Za odgovore koristite ljestvicu od 1 do 5, pri čemu 1 znači da o tom sadržaju ne znate ništa, a 5 da o tome znate vrlo mnogo.

	1	2	3	4	5	
Ne znam ništa.	☐	☐	☐	☐	☐	Znam vrlo mnogo.

Q2 Na ljestvici od 1 do 5 označite koliko po Vašem mišljenju sljedeća stanja tj. čimbenici utječu na razvoj ekstremizma i jačanje radikalizacije pojedinaca. Za odgovore koristite ljestvicu od 1 do 5, pri čemu 1 znači da čimbenik po Vašem mišljenju uopće nema utjecaja, a 5 da čimbenik izrazito utječe.

	1	2	3	4	5
Nepravda u svijetu.	☐	☐	☐	☐	☐
Financijska/gospodarska kriza.	☐	☐	☐	☐	☐
Političke nesuglasice u svijetu.	☐	☐	☐	☐	☐
Političke nesuglasice u lokalnoj sredini.	☐	☐	☐	☐	☐
Vjerska ili druga ideološka indoktriniranost ljudi.	☐	☐	☐	☐	☐
Promocija/poticanje mržnje od strane političkih vođa.	☐	☐	☐	☐	☐
Propaganda vjerskih vođa.	☐	☐	☐	☐	☐
Osjećaj nemoći pojedinca.	☐	☐	☐	☐	☐
Karakteristike/osobnost pojedinca.	☐	☐	☐	☐	☐
Izveštavanje medija (časopisi, TV).	☐	☐	☐	☐	☐
Mrežna propaganda (internet, FB, Twitter)	☐	☐	☐	☐	☐

Još nešto? Napišite što. _____

Q3 Koliko je vjerojatno da biste Vi osobno mogli razumjeti ili čak simpatizirati djelo koje je po svojoj prirodi ekstremističko?

	1	2	3	4	5	
Nikada.	☐	☐	☐	☐	☐	Vrlo vjerojatno.

Q4 Posvećujemo li pojavi ekstremizma i razvoja radikalizacije u Hrvatskoj dovoljno ili premalo pažnje? Za odgovore koristite ljestvicu od 1 (premalo) do 5 (dovoljno).

	1	2	3	4	5	
Premalo.	☐	☐	☐	☐	☐	Dovoljno.

Q5 U kojoj mjeri mislite da su sljedeći oblici ekstremizma/radikalizacije prisutni u Hrvatskoj? Za odgovore koristite ljestvicu od 1 (uopće nije prisutno) do 5 (vrlo prisutno).

	1	2	3	4	5
Lijevi ekstremizam.	☐	☐	☐	☐	☐
Desni ekstremizam.	☐	☐	☐	☐	☐
Vjerski podržavan ekstremizam.	☐	☐	☐	☐	☐
Ekološki ekstremizam.	☐	☐	☐	☐	☐
Ekstremizam vezan uz nacionalnu pripadnost.	☐	☐	☐	☐	☐

Q6 U kojoj mjeri mislite da su sljedeći oblici VJERSKI PODRŽAVANOG EKSTREMIZMA/RADIKALIZACIJE PRISUTNI u Hrvatskoj? Za odgovore koristite ljestvicu od 1 (uopće nije prisutno) do 5 (vrlo prisutno).

	1	2	3	4	5
Vjerski podržavan katolički ekstremizam.	☐	☐	☐	☐	☐
Vjerski podržavan islamski ekstremizam.	☐	☐	☐	☐	☐
Vjerski podržavan židovski ekstremizam.	☐	☐	☐	☐	☐
Vjerski podržavan protestantski ekstremizam.	☐	☐	☐	☐	☐

Q7 Koliko mislite da su sljedeće vrste ekstremizma/radikalizacije u Hrvatskoj PRIJETEĆE/OPASNE? Ocijenite na ljestvici od 1 (uopće nije opasno) do 5 (vrlo je opasno).

	Uopće nije opasno			Vrlo opasno	
	1	2	3	4	5
Lijevi ekstremizam.	☐	☐	☐	☐	☐
Desni ekstremizam.	☐	☐	☐	☐	☐
Vjerski podržavan ekstremizam.	☐	☐	☐	☐	☐
Ekološki ekstremizam.	☐	☐	☐	☐	☐
Ekstremizam vezan uz nacionalnu pripadnost.	☐	☐	☐	☐	☐

Q8 U kojoj mjeri mislite da su sljedeći oblici VJERSKI PODRŽAVANOG EKSTREMIZMA/RADIKALIZACIJE OPASNI u Hrvatskoj? Ocijenite na ljestvici od 1 (uopće nije opasno) do 5 (vrlo je opasno).

Vjerski podržavan katolički ekstremizam.	☐	☐	☐	☐	☐
Vjerski podržavan islamski ekstremizam.	☐	☐	☐	☐	☐
Vjerski podržavan židovski ekstremizam.	☐	☐	☐	☐	☐
Vjerski podržavan protestantski ekstremizam.	☐	☐	☐	☐	☐

Q9 U nastavku su nabrojani neki prostori/situacije gdje može, ali i ne mora, doći do radikalizacije pojedinaca. Gdje mislite da u Hrvatskoj dolazi do radikalizacije? Pri tom koristite ljestvicu od 1 (uopće nije vjerojatno) do 5 (vrlo vjerojatno).

	Uopće nije vjerojatno			Vrlo vjerojatno	
	1	2	3	4	5
Crkva (katolička)	☐	☐	☐	☐	☐
Prihvatni centar za strance	☐	☐	☐	☐	☐
Društva, zasnovana na vjerskoj osnovi	☐	☐	☐	☐	☐
Društva, zasnovana na nacionalnoj osnovi	☐	☐	☐	☐	☐
Molitvene sobe/džamije	☐	☐	☐	☐	☐
Romska naselja	☐	☐	☐	☐	☐
Hoteli za samce	☐	☐	☐	☐	☐
Cyberspace/internet	☐	☐	☐	☐	☐
Zatvori	☐	☐	☐	☐	☐

Negdje drugdje? Napišite gdje. _____

Q10 Je li po vašem mišljenju moguće nešto učiniti da bi se spriječila radikalizacija? Zaokružite.

DA   NE   NE ZNAM

Q11 Koliko često se pri obavljanju svog posla susrećete s pojavnim oblicima nasilne radikalizacije?

1. nikada   2. vrlo rijetko   3. povremeno   4. često   5. vrlo često

Q11a Jeste li primijetili neku vrstu radikalizacije; o kakvoj radikalizaciji se radilo? Napišite.

_____

Q12 Koliko je prisutna radikalizacija kod tražitelja azila? Zaokružite.

Uopće nije prisutna   1   2   3   4   5   Vrlo prisutna   NE ZNAM

Q13 U usporedbi s ostalim grupama/pojedincima kod kojih bi moglo doći do radikalizacije, da li smatrate da se kod tražitelja azila taj proces radikalizacije može dogoditi brže? Zaokružite.

DA   NE   NE ZNAM

Q14 Gdje smatrate da je kod tražitelja azila počeo proces radikalizacije? Zaokružite.

1. Prije dolaska u Europu – u mjestu podrijetla	DA	NE	NE ZNAM
2. Na putu u Europu	DA	NE	NE ZNAM
3. U vrijeme čekanja odobrenja azila	DA	NE	NE ZNAM
4. Po odobrenju azila	DA	NE	NE ZNAM

Q15 Tko bi od nabrojanih i u kojoj mjeri MOGAO PRIMJERENIM/PROFESIONALNIM POSTUPANJEM na svom području efikasno spriječiti procese radikalizacije u Hrvatskoj? Ocijenite na ljestvici od 1 do 5, gdje 1 znači da taj ne bi mogao učiniti ništa za sprečavanje, a 5 da bi mogao učiniti vrlo mnogo.

	Ništa			Vrlo mnogo	
	1	2	3	4	5
Policija u lokalnoj sredini	☐	☐	☐	☐	☐
Specijalizirane policijske službe/jedinice	☐	☐	☐	☐	☐
Obavještajne službe	☐	☐	☐	☐	☐
Državna vlast – vlada	☐	☐	☐	☐	☐
Vlast u lokalnim zajednicama – grad, općina	☐	☐	☐	☐	☐
Rukovodstvo Prihvatnog centra za strance	☐	☐	☐	☐	☐
Socijalne službe – Centri za socijalnu skrb	☐	☐	☐	☐	☐
Zdravstvene službe	☐	☐	☐	☐	☐
Političari, političke stranke	☐	☐	☐	☐	☐
Nevladine organizacije	☐	☐	☐	☐	☐
Škole	☐	☐	☐	☐	☐
Mediji	☐	☐	☐	☐	☐
Vjerske organizacije	☐	☐	☐	☐	☐
Netko drugi? Napišite. _____					

Q16 Ocijenite po Vašem mišljenju da li osobe/institucije s donjega popisa ČINE PREMALO ILI DOVOLJNO za efikasno sprječavanje ekstremizma/radikalizacije u Hrvatskoj? Ocijenite na ljestvici od 1 do 5, gdje 1 znači da taj čini premalo, a 5 da čini dovoljno.

	Premalo			Dovoljno	
	1	2	3	4	5
Policija u lokalnoj sredini	☐	☐	☐	☐	☐
Specijalizirane policijske službe/jedinice	☐	☐	☐	☐	☐
Obavještajne službe	☐	☐	☐	☐	☐
Državna vlast – vlada	☐	☐	☐	☐	☐
Vlast u lokalnim zajednicama – grad, općina	☐	☐	☐	☐	☐
Rukovodstvo Prihvatnog centra za strance	☐	☐	☐	☐	☐
Socijalne službe – Centri za socijalnu skrb	☐	☐	☐	☐	☐
Zdravstvene službe	☐	☐	☐	☐	☐
Političari, političke stranke	☐	☐	☐	☐	☐
Nevladine organizacije	☐	☐	☐	☐	☐
Škole	☐	☐	☐	☐	☐
Mediji	☐	☐	☐	☐	☐
Vjerske organizacije	☐	☐	☐	☐	☐

Q17. Koliko godina radite u policiji? _____ godina

Q18. Gdje obavljate policijski posao? (zaokružite)

- a. Policijska postaja
- b. Policijska uprava
- c. MUP sjedište/Ravnateljstvo policije

VAŽNO

Šifra upitnika _____ (smislite kombinaciju dva slova i dva broja – npr. AZ13 i zapišite je. Šifru zapamtite, jer će vam biti potrebna pri sljedećem anketiranju.)

Hvala Vam na ispunjavanju ovoga upitnika!